

RIMSKI GROBOVI IZ ROSALNIC, ŠTREKLJEVCA IN OTOKA PRI PODZEMLJU

ANJA DULAR

Ljubljana

V članku želim predstaviti vrsto rimskih grobov, ki so bili izkopani na področju Bele krajine v zadnjih letih, ko so ob intenzivnejši gradbeni dejavnosti naleteli na antičen material v Rosalnicah in Štrekljevcu. Karto rimskodobnih najdišč pa bomo dopolnili še s predmeti iz Otoka pri Podzemlju, ki so bili najdeni že v devetdesetih letih preteklega stoletja in jih hrani Naravoslovni muzej na Dunaju.¹

1. ROSALNICE

Dne 18. junija 1974 je prejela uprava Belokranjskega muzeja v Metliki obvestilo, da so v Rosalnicah naleteli pri kopanju vodovodnega jarka na večji, s kamnitimi ploščami obložen grob. Pri ogledu terena je bilo ugotovljeno, da je jarek presekala in tako bolj ali manj poškodoval deset žganih rimskih grobov (tab. 1—7). Takoj je bilo organizirano zaščitno izkopavanje, ki pa je bilo omejeno zaradi skromnih finančnih sredstev le na odkop že delno odkritih grobov.

Grobovi iz Rosalnic so najverjetneje del obsežnejšega antičnega grobišča, ki se je razprostiralo na manjši terasi (parc. št. 404/1—5 k. o. Rosalnice) na robu vasi, severovzhodno od železniške postaje in ob cesti, ki pelje iz Metlike v Božakovo. Tu je bila včasih njiva, zdaj pa je prostor namenjen za gradnje in je deloma že pozidan. Doslej antične najdbe iz Rosalnic niso bile znane in tudi starejša arheološka literatura tega kraja ne omenja. Tako grobiščni kompleks ni bil zavarovan in so ob kopanju temeljev novozgrajenih stavb verjetno uničili precejšnje število grobov.²

Grob 1 (tab. 1—2) je imel kvadratno obliko. Grobna skrinja je bila sestavljena iz večjih kamnitih plošč, prav tako pa so bila z lomljenimi ploščami tlakovana tudi tla. Grob je bil pregrajen z dvema tanjšima ploščama na dva neenaka dela; ožji del pa še na dva z manjšo kamnito ploščo. Grob je bil pokrit s kamnito ploščo. Pridatki:

1. krožnik z izvihanim ustjem iz sive gline, R 112 (tab. 1, sl. 3);
2. lonec s koničnim vratom iz temno sive gline, R 113 (tab. 1, sl. 4);
3. dvoročajni vrč iz svetlo rjave gline, R 114 (tab. 2, sl. 5);
4. fragmentirana čaša iz rdeče rjave gline, R 115 (tab. 2, sl. 2);
5. fragmentirana steklenička iz zelenkastega stekla, R 116 (tab. 2, sl. 4);
6. fragmenti žare iz zelenega stekla, R 117 (tab. 2, sl. 6);
7. hišasta žara iz svetlo rjave gline z rdečim premazom, R 118 (tab. 1, sl. 2);

8. hišasta žara iz svetlo rjave gline z rdečim premazom, R 119 (tab. 1, sl. 1);
9. žara iz zelenkastega stekla, R 120 (tab. 2, sl. 3);
10. fragment bronaste fibule, R 121 (tab. 2, sl. 1).

Grob 2 (tab. 3, sl. 1—4) je bil nepravilne pravokotne oblike. Na dnu preproste grobne jame je bila 10 cm debela plast žganine. Nanjo so bili položeni naslednji pridatki:

1. fragmenti dvoročajnega vrča iz rdeče rjave gline, R 122 (tab. 3, sl. 3);
2. bikoničen lonec iz svetlo rjave gline, R 123 (tab. 3, sl. 1); v njem:
3. skodelica iz sive gline ornamentirana z bunčicami, R 125 (tab. 3, sl. 2);
4. krožnik z izvihanim ustjem iz sive gline, R 124 (tab. 3, sl. 4).

Grob 3 (tab. 4, sl. 1—8) je bil nepravilne oblike. Na dnu grobne jame so na plasti žganine ležali naslednji pridatki:

1. lonec iz svetlo rjave gline z rdečim premazom, R 126 (tab. 4, sl. 2);
2. lonec iz črne gline, R 127 (tab. 4, sl. 1) in fragmenti ustja, R 127 (tab. 4, sl. 6);
3. fragmenti treh skodel iz temno sive gline, R 128 (tab. 4, sl. 3—5);
4. fragmenti dna posod iz sive in svetlo rjave gline, R 129 (tab. 4, sl. 7—8).

Grob 4 (tab. 3, sl. 5—6) je bil nepravilne okrogle oblike. Pridatki:

1. bikoničen lonec iz sive gline, R 131 (tab. 3, sl. 6);
2. fragmenti vrča iz rjavo rumene gline, R 130 (tab. 3, sl. 5).

Grob 5 (tab. 5, sl. 1—3) je bil pravokotne oblike. Na 9 cm debelem sloju žganine so ležali naslednji pridatki:

1. dvoročajni vrč iz svetlo rjave gline, R 132 (tab. 5, sl. 2);
2. žara iz zelenkastega stekla, R 133 (tab. 5, sl. 3);
3. bikoničen lonec s stožčastim vratom iz sivo črne gline, R 134 (tab. 5, sl. 1).

Grob 6 (tab. 4, sl. 9—11) je imel nepravilno pravokotno obliko. Na 11 cm debelem sloju žganine so ležali naslednji pridatki:

1. fragmenti skodele iz temno sive gline, R 135 (tab. 4, sl. 10);
2. bikonični lonec s stožčastim vratom iz sive gline, R 136 (tab. 4, sl. 11);
3. skodelica iz rdeče rjave gline okrašena s plastičnim ornamentom, R 137 (tab. 4, sl. 9).

Grob 7 (tab. 5, sl. 4—5) je imel nepravilno ovalno obliko. V njem so bili tile pridatki:

1. fragmenti dna in oboda vrča iz rdeče rumene gline, R 138 (tab. 5, sl. 5);
2. fragmenti bikoničnega lonca iz sive gline, R 139 (tab. 5, sl. 4).

Grob 8 je bil nepravilno okrogle oblike. Na dnu je bil 12 cm debel sloj žganine, na kateri ni bilo nobenih pridatkov.

Grob 9 (tab. 6, sl. 1—6) je bil nepravilno okrogle oblike. V njem so bili naslednji pridatki:

1. fragmentiran bikoničen lonec iz sive gline, R 140 (tab. 6, sl. 4);
2. vaza iz sive gline, R 141 (tab. 6, sl. 3);
3. čaša iz temno sive gline, R 142 (tab. 6, sl. 1);
4. fragmenti vrča iz rumeno rjave gline, R 143 (tab. 6, sl. 2); fragmenti dna in oboda vaze iz temno sive gline, R 144 (tab. 6, sl. 5); fragmenti dna in oboda amfore iz rjavo rumene gline, R 145 (tab. 6, sl. 6).

Grob 10 (tab. 7, sl. 1—6) je bil obložen s ploščami iz rumenkastega peščenca. Grobna skrinja, ki je imela pravokotno obliko, je bila pokrita s prav tako ploščo. Iz enakega materiala je bila tudi pregrada, ki jo je delila v dva neenaka dela. Pridatki:

1. hišasta žara iz sive gline okrašena z vrezi, R 146, (tab. 7, sl. 1);
2. hišasta žara iz sivo črne gline, R 147 (tab. 7, sl. 2);
3. lonec s cilindričnim vratom iz temno sive gline, R 148 (tab. 7, sl. 6);
4. čaša iz črne gline, R 149 (tab. 7, sl. 4);
5. nečitljiv bronast novc, R 152 (tab. 7, sl. 3);
6. fragment noge bronaste fibule, R 151 (tab. 7, sl. 5).

V grobu je bilo tudi nekaj fragmentov različnih posod, ki so prišli v skrinjo najverjetneje z zemljo in vodo (R 150).

Večina grobov iz Rosalnic je po načinu pokopa preproste oblike (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9). Na dnu nepravilno oblikovanih grobnih jam je bila plast žganine, nanjo pa položeni pridatki. Dva pa sta bila obložena s kamnitimi ploščami in predeljena v dva neenaka dela (1 in 10). V manjšem prostoru sta bili po dve hišasti žari, v grobu 1 pa je stala še steklena žara, ki je bila od ostalih dveh oddeljena s posebno pregrado (**tab. 1**). V večjem delu so bili ostali grobni pridatki. Obe grobni obliki sta znani na širšem dolenskem področju.³ Razlika med grobovi pa ni le v obliki, ampak tudi v pridatkih, saj sta grobova 1 in 10 ne samo bolje ohranjena, ampak tudi neprimerno bogatejša, kar nedvomno kaže na socialni položaj pokojnikov.

Rosalniško gradivo kljub svoji pestrosti nima širokega časovnega razpona. Vsi grobovi so iz obdobja od konca 1. do začetka 2. stoletja n. š. Med najpogostejše pridatke sodi lonec bikonične oblike s cilindričnim vratom in dvema rebroma, ki je sicer značilen že za prvo polovico 1. stoletja, vendar imamo v rosalniških grobovih le mlajše variante tovrstne keramične posode (**tab. 1, sl. 4; tab. 3, sl. 1 in 6; tab. 4, sl. 11; tab. 5, sl. 1 in 4**).⁴ Antične žare v obliki hiše, ki so skupna značilnost vseh treh najdišč, ki jih nameravamo tu obravnavati, gotovo zaslužijo posebno pozornost, zato bomo o njih spregovorili še na koncu sestavka. Tu naj se omejimo le na tipološko in obenem časovno uvrstitev primerkov v Petrujevo shemo teh posod. Žari iz groba 1 (**tab. 1, sl. 1—2**) in prva iz groba 10 (**tab. 7, sl. 1**) pripadajo skupini, ki je značilna za obdobje na prelomu 1. v 2. stoletje.⁵ Oblikovno nekoliko starejša pa je druga žara iz groba 10 (**tab. 7, sl. 2**), saj ima še ostro oblikovane kleke, kar je značilnost druge polovice 1. stoletja.⁶

Datacijo groba 1 lahko utemeljimo tudi na podlagi skodele z izvihanim ustjem (**tab. 1, sl. 3**), ki ji najdemo številne paralele v emonskem grobišču. Naša posoda stoji na začetku razvoja takih skodel in jo je L. Plesničar opredelila v pozno 1. stoletje.⁷ V ta čas spadata tudi stekleni žari (**tab. 2, sl. 3 in 6**)⁸ in steklenička s četverokotno oblikovanim trupom (**tab. 2, sl. 4**).⁹ Fragment bronaste fibule (**tab. 2, sl. 1**) lahko z dokajšnjo gotovostjo pripišemo noriško-panonskemu tipu A 236 n, ki je razširjen v antičnih najdiščih ob Donavi in v Drnovem. Grobne celote s takimi sponkami so iz iztekajočega 1. in prve polovice 2. stoletja.¹⁰

V grobu 2 (**tab. 3, sl. 2**) in grobu 6 (**tab. 4, sl. 9**) sta posodici s tankimi stenami po obliki in okrasu značilni za flavijsko obdobje.¹¹ Da je bila ta lončenina uvožena v Panonijo iz severnoitalskih delavnic, je bilo že ugotovljeno na podlagi najdb v matični deželi in razprostranjenosti v vzhodnem delu imperija.¹² Opozoriti pa hočemo še na razliko med skodelami iz prve polovice 1. stoletja, ki so preprostih oblik in skoraj brez ornamenta in tistimi iz flavijskega obdobja, ki jih odlikuje razgiban okras. Kaj je vzrok tem spremembam je zaenkrat težko reči, vendar pa se nam zdi, da že lahko nakažemo vsaj možnost, kako naj problem rešimo.

Da je na ornamentiko posodic s tankimi stenami vplivala terra sigillata, je bilo že zapisano.¹³ V proizvodnji sigillatne lončenine je sredi 1. stoletja odločilna prelomnica, saj začnejo delovati poleg italjskih delavnic tudi galske. Te izdelujejo predvsem reliefno ornamentirane kupe, ki zlasti zaradi okrasja hitro prevladajo na tržišču.¹⁴ Tako je čisto razumljivo, da so morali tudi izdelovalci posodic s tankimi stenami iz Italije nujno prevzeti bogato ornamentiko galske sigillate, saj so se lahko le tako prilagodili modnemu okusu tedanjega časa. Na podlagi teh razmišljanj lahko zaključimo, da je časovna opredelitev bogato ornamentiranih skodel s tankimi stenami potrjena v flavijsko obdobje tudi s pomočjo analize okrasja.

V grobu 9 (**tab. 6, sl. 3 in 5**) in grobu 10 (**tab. 7, sl. 4**) so tudi čaše, ki sodijo med pivsko posodje, ki je značilno za širši dolenski prostor.¹⁵ Zaključene najdbe kažejo, da so take

lončene izdelke uporabljali predvsem koncem 1. in v prvi polovici 2. stoletja. Steklena posoda s štirioglatim dnom in vertikalnimi stenami, ki je bila najdena v grobu 5 (**tab. 5, sl. 3**) pripada istemu časovnemu obdobju.¹⁶

Tako smo pregledali gradivo vseh desetih rosalniških grobov, ki smo jih tudi kronološko opredelili, vkolikor so nam to najdbe dopuščale. Pri 3. in 7. grobu zaradi slabe ohranjenosti to žal ni bilo mogoče storiti. Tako smo potrdili ugotovitev, da sodi ves material iz rosalniškega grobišča v ozko časovno obdobje vladanja dinastije Flavijcev, torej konec 1. in prva desetletja 2. stoletja našega štetja.

Čeprav sodijo grobovi v ozek časovni horizont, pa moramo dopustiti tudi možnost, da so na rosalniškem grobišču pokopavali dalj časa. Antične nekropole imajo ponavadi nek notranji red (horizontalno stratigrafijo), zato je možno, da je vodovodni jarek presekala le grobove enega obdobja. Vprašanje, kako dolgo je bilo grobišče v uporabi in kakšen je bil njegov značaj, bodo zato dokončno pojasnila le morebitna bodoča raziskovanja.

2. ŠTREKLJEVEC

Štrekljevec je bil že leta 1889 znan kot arheološko najdišče, saj ga je A. Globočnik vnesel v tedanjo arheološko karto Kranjske.¹⁷ Leto kasneje pa je opozoril na to lokacijo tudi S. Rutar, ki omenja antične grobove ter sledove rimske ceste, ki je tu prekoračila Gorjance.¹⁸ Prazgodovinskih ostalin iz Štrekljevca ne navaja, zato lahko Globočnikovo oznako najdišča z gotovostjo znikamo. Iz tega časa, torej devetdesetih let prejšnjega stoletja, sta tudi slučajni najdbi rimskega noža in fibule (**tab. 11, sl. 5, 6**), ki ju danes hrani Narodni muzej v Ljubljani.

Že starejša literatura omenja, da so rimski grobovi pod sedanjimi hišami, torej na področju same vasi. To so potrdile tudi nove najdbe, ki so jih našli na platoju na zahodnem robu zaselka, kjer se začne teren strmo dvigati v Gorjance. Tod so naleteli na grobove že v petdesetih letih, ko so pri hiši Lojzeta Pašiča, Štrekljevec 7 (parc. št. 14/7, k. o. Štrekljevec) zidali hlev in kasneje še vodnjak. Najdbe so takrat v nevednosti zavrgli. Na isti parceli so ponovno naleteli na rimskodobne ostaline 1972. leta pri kopanju temeljev za gospodarsko poslopje (**tab. 11, sl. 1—3**). Večina materiala, ki ga tu objavljamo (**tab. 8, 9, 10 in tab. 11, sl. 4**) pa je iz sosednje parcele, ki pripada Neži Malnerič iz Štrekljevca 6 (parc. št. 2 in 170 k. o. Štrekljevec). Našli so ga v letih 1972 in 1975.¹⁹ Kljub relativno bogatemu gradivu pa moramo ugotoviti, da je ohranjen gotovo le boren ostanek vsega antičnega materiala, ki je bil izkopan v Štrekljevcu, saj se je grobišče razprostiralo prav na prostoru, kjer stoji vas.

Grob 1 (**tab. 9, sl. 8—10**):

1. fragmenti vrča iz rdeče rjave gline, R 86 (**tab. 9, sl. 8**);
2. fragmenti trupa bikonične posode iz rjavo sive gline, R 87 (**tab. 9, sl. 9**);
3. fragmenti bikoničnega lonca iz temno sive gline, R 88 (**tab. 9, sl. 10**).

Grob 2 (**tab. 8, sl. 1—8; tab. 9, sl. 1—4**) je bil vkopan v skalni kotanji, s kamnito ploščo pa je bil razdeljen na dva neenaka dela. V grobni skrinji so bili tile pridatki:

1. lonec z izvihanim ustjem iz temno sive gline, okrašen je z vrezi, R 89 (**tab. 9, sl. 1**);
2. hišasta žara iz rumeno rjave gline, R 90 (**tab. 8, sl. 2**);
3. hišasta žara iz rumeno rjave gline, R 91 (**tab. 8, sl. 3**);
4. posoda s pokrovom okrašena z vrezi in rdeče slikana, R 92 (**tab. 8, sl. 1**);
5. čaša na nogi iz rdeče rjave gline, R 93 (**tab. 8, sl. 6**);
6. oljenka s firmo brez podpisa iz rjave gline, R 94 (**tab. 9, sl. 2**);
7. fragment krožnika iz svetlo sive gline, R 95 (**tab. 8, sl. 8**);
8. fragment dna posode iz rjave gline, R 96 (**tab. 8, sl. 5**);
9. železna pasna spona s premikajočim trnjem in zavitimi sploščenimi konci, R 97 (**tab. 9, sl. 3**);

10. fragment železne pasne sponse, R 98 (tab. 9, sl. 4);
11. fragment bronaste žice, R 99 (tab. 8, sl. 7);
12. lonec z oddeljenim vratom, rdeče slikan, R 100 (tab. 8, sl. 4).

Grob 3 (tab. 10, sl. 5—7):

1. dvoročajni vrč iz rjavo rumene gline, R 101 (tab. 10, sl. 7);
2. fragmentirana bronasta fibula z dvema gumboma, R 102 (tab. 10, sl. 5);
3. fragmentirana bronasta fibula, nogo je imela okrašeno v predrti tehniki, R 103 (tab. 10, sl. 6).

Grob 4 — edini pridelek v grobu je bila amfora iz svetlo rjave gline, R 104 (tab. 11, sl. 4).

Grob 5 (tab. 9, sl. 5—7):

1. vrč z dulcem iz rjave gline, R 105 (tab. 9, sl. 5);
2. skodelica z izvihanim ustjem iz sive gline, R 106 (tab. 9, sl. 6);
3. skodelica z rebrom na obodu iz temno sive gline, R 107 (tab. 9, sl. 7).

Grob 6 (tab. 10, sl. 1—4):

1. fragmenti vrča iz svetlo rjave gline, R 153 (tab. 10, sl. 2);
2. fragmenti žare iz zelenkastega stekla, R 154 (tab. 10, sl. 3);
3. železen nož, R 155 (tab. 10, sl. 4);
4. posodica s tankimi stenami okrašena z apliciranim okrasom plavajočih listov iz svetlo rjave gline z rdečim premazom (tab. 10, sl. 1).

Grob 7 (tab. 11, sl. 1—3):

1. bikonični lonec s cilindričnim vratom iz sive gline, R 110 (tab. 11, sl. 3);
2. fragmentiran lonec iz svetlo rjave gline, R 157 (tab. 11, sl. 1);
3. čaša iz mlečnega stekla, R 158 (tab. 11, sl. 2).

Slučajne najdbe:

1. železen nož, NM Lj R 1761 (tab. 11, sl. 6);
2. bronasta močno profilirana fibula, NM Lj R 2663 (tab. 11, sl. 5).

Ker grobovi iz Štrekljevca niso bili strokovno izkopani, o grobnih konstrukcijah nimamo točnih podatkov. Po pripovedovanju lastnikov so bili skoraj vsi obdani z živo skalo, le grob 2 je imel skrbneje izdelano konstrukcijo, saj je bil prostor za hišasti žari posebej oddeljen s kamnito ploščo. Da imajo bogatejši grobovi skrbneje izdelano arhitekturo, smo ugotovili že pri rosalniškem grobišču; tu lahko to znova potrdimo. Opozorimo naj le še na to, da so na obeh najdiščih v takih grobovih hišaste žare, kar kaže tudi na družbeni položaj pokojnika.

Posodje iz groba 1 je zaradi slabe ohranjenosti težko časovno opredeliti. Močno fragmentiran lonec (tab. 9, sl. 10) lahko primerjamo s kosom iz groba 7 (tab. 11, sl. 1).²⁰ V tej celoti je še lonec s cilindričnim vratom in dvema rebroma (tab. 11, sl. 3), ki smo ga že srečali v rosalniški nekropoli in je iz flavijskega obdobja.²¹ Steklена posodica z rebrom pod izvihanim ustjem (tab. 11, sl. 2) ima paralele v Györu in emonskem grobišču v grobovih iz iztekajočega 1. in začetka 2. stoletja.²²

Edini predmet v grobu 4 je amfora (tab. 11, sl. 4). Po obliki jo lahko kljub nekaterim odstopanjem uvrstimo v osmo skupino po Callenderju, ki je bila v uporabi predvsem v prvi polovici, redkeje pa vse do konca 1. stoletja.²³

V grobu 5 sta za kronološko opredelitev pomembni predvsem skodelici. Manjša z rebrom na največji periferiji (tab. 9, sl. 7) oblikovno posnema terro sigillato tipa Drag. 24/25 in terro sigillato chiaro.²⁴ Na prehod med 1. in 2. stoletjem pa lahko postavimo tudi drugo posodo (tab. 9, sl. 6), saj ima najboljše paralele v dobovskem grobu A 27—29 ter grobu 7 z Borštka pri Metliki.²⁵

Fibule v štrekljevskih grobovih niso pogost pridelek, saj so bile najdene le v tretjem. Prva (tab. 10, sl. 5) sodi med noriško-panonske sponke z dvema gumboma tipa A 236 f

in jo lahko pripišemo drugi polovici 1. stoletja.²⁶ Istemu času pripada tudi drugi fragment (tab. 10, sl. 6), ki ga lahko najverjetneje uvrstimo v tip A 68 s preluknjano nogo.²⁷ Med posameznimi štrekljevskimi najdbami pa je tudi južnopanonska močno profilirana fibula (tab. 11, sl. 5); s pomočjo paralel jo lahko postavimo v drugo polovico 1. stoletja.²⁸ Grob 6 smo že postavili v flavijsko obdobje s skodelico s tankimi stenami (tab. 10, sl. 1). To datacijo lahko potrdimo še s stekleno žaro (tab. 10, sl. 3).²⁹

Najbogatejši je grob 2; v njem sta bili dve hišasti žari razvite oblike (tab. 8, sl. 2–3), ki spadata v drugo polovico 2. in še na prehod v 3. stoletje.³⁰ Čašo na nogi (tab. 8, sl. 6), ki je prav gotovo glinast posnetek steklene kupe, lahko s pomočjo emonskih kosov postavimo v prvo polovico 2. stoletja.³¹ Oljenke tipa Loeschcke X brez podpisa (tab. 9, sl. 2) pa so najpogostejše v grobovih druge polovice tega stoletja.³² Najmlajša grobna pridatka sta železni pasni sponi z zavitimi sploščenimi konci (tab. 9, sl. 3–4). Takšne sponi postavljajo običajno šele v začetek 3. stoletja,³³ mi pa smo se odločili za nekaj desetletij zgodnejše obdobje, saj pripadajo vsi ostali predmeti v grobu materialni kulturi druge polovice 2. stoletja. Poudarimo naj še to da to ni edina grobna celota s pasno spono takšne oblike, ki je tako nizko datirana, saj sta S. Pahič najdbo iz Šetarove gomile³⁴ in P. Petru iz Petrušnje vasi³⁵ postavila v isti čas.

Na kraju lahko strnemo kronološki pregled štrekljevskih grobov z ugotovitvijo, da so tod pokopavali od konca 1. do konca 2. stoletja n. š., torej le sto let. Večina izkopanega gradiva je iz začetnega obdobja, medtem ko lahko iz časa zatona grobišča poleg groba 2 omenimo le še slučajno najdeni novec Antonina Pija.³⁶ Vsekakor pa moramo poudariti, da je sedem grobnih celot le boren del vsega antičnega materiala, ki so ga doslej izkopali v Štrekljencu. Že na začetku smo namreč zapisali, da je bilo antično grobišče na področju današnje vasi in je bilo tako ob gradnji hiš gotovo uničeno veliko grobov.

3. OTOK PRI PODZEMLJU

Vas Otok leži na vzvišenem svetu, severovzhodno od Kučarja pri Podzemlju, ki je sicer znan po svojih prazgodovinskih nekropolah. Prav zato so bile antične najdbe z Otoka tudi tako zgodaj znane, saj je nanje postal pozoren že leta 1888 tudi J. Szombathy, ki je v svoj dnevnik med drugim zabeležil, da so na polju severozahodno od vasi našli antičen grob in ostanke zidovja.³⁷

Dve leti kasneje (1890) je tod kopal podzemeljski župnik Josip Rome in odkril dva grobova. Najdbe, o katerih so pisale tudi *Dolenjske novice*,³⁸ je poslal na Dunaj. Istega leta se je mudil na Otoku A. Müllner, vendar pa vemo o njegovem delu le to, da je v vasi kupil za ljubljanski deželni muzej bronasto glavo boginje z dvema obrazoma.³⁹ Kolikor pač lahko presodimo iz literature in Szombathyjevih zapiskov, se vsa ta raziskovanja oziroma najdbe nanašajo na prostor, ki leži severozahodno od Otoka in ki mu domačini pravijo »Na jamah« (parc. št. 858/2 k. o. Primostek). Vendar pa so na antične predmete naleteli tudi na bližnji, le 50 m oddaljeni parceli J. Novaka (parc. št. 882 k. o. Primostek — ledina v Jauši), saj je tu J. Szombathy 1891. leta izkopal zanimiv, s kamni zidan elipsoiden grob.⁴⁰ Na istem mestu so pri oranju našli najdbe tudi 1893. leta,⁴¹ le štiri leta kasneje pa je Pečnik odkopal še tri dokaj poškodovane grobove.⁴²

Drugo grobišče se v Otoku razprostira na jugozahodnem robu vasi na vrtu Miklavža in Jurija Novaka (parc. št. 600 in 602 k. o. Primostek). Na tem mestu je Pečnik leta 1897 raziskal več grobov, v katerih je dobil zelo dobro ohranjene najdbe, vendar pa se je kmalu sprl z lastnikom in kljub veliki želji z izkopavanji ni nadaljeval.⁴³ O svojem delu na Otoku je Pečnik obvestil Centralno komisijo⁴⁴ in poslal izkapanine na Dunaj.

Opis predmetov po akcesijah Naravoslovnega muzeja na Dunaju:

I. Leta 1890 kupljeno od župnika Josipa Rometa:⁴⁵

1. prstan iz bronaste pločevine s presegajočimi konci, ornamentiran z vbodi, 16376 (tab. 12, sl. 4);
2. tordirana bronasta palčka s pravokotnim presekom, 16377 (tab. 12, sl. 5);
3. fragmentirana svinčena palčka, 16379 (tab. 12, sl. 8);
4. fragmentiran železen nož, 16375 (tab. 12, sl. 13);
5. železen fragment z zakovico, 16375 (tab. 13, sl. 3);
7. fragmenti železnih palčk, 16378 (tab. 13, sl. 6, 7, 10);
8. lakrimarij iz zelenkastega stekla, 16382 (tab. 13, sl. 12);
9. kosi amorfne mase svetlo zelenega stekla, 16384;
10. kosi amorfne mase belega in zelenega stekla, 16385;
11. fragment žrmelj, 16386;
12. kos žlindre, 16387;
13. poškodovana oljenka firme *Fortis* iz rdečkasto rjave gline, 16389 (tab. 13, sl. 16);
14. rdeče pečena, popolnoma ohranjena oljenka firme *Fortis*, 16390 (tab. 14, sl. 1);
15. fragmenti oljenke iz rjavo rdeče gline s sledovi rdečega premaza, 16388 (tab. 14, sl. 3);
16. hišasta žara iz svetlo rjave gline, ornament je slikan z rdečo barvo, 16407 (tab. 15, sl. 1);
17. hišasta žara iz svetlo rjave gline, ornament je slikan z rdečo barvo, 16406 (tab. 15, sl. 2);
18. krožnik iz svetlo rjave gline s sledovi rdeče barve, 16405 (tab. 14, sl. 8);
19. lonec iz svetlo rjave gline, 16403 (tab. 14, sl. 5);
20. lonec iz svetlo rjave gline, 16404 (tab. 16, sl. 2);
21. lonec iz sivo črne gline z dvema rebroma na vratu, 16399 (tab. 16, sl. 3);
22. sivo pečen lonec, v zgornjem delu slikan s črno barvo, 16398 (tab. 16, sl. 4);
23. čaša iz temno sive gline, 16396 (tab. 16, sl. 12);
24. čaša z izvihanim ustjem iz sive gline, 16393 (tab. 17, sl. 2);
25. čaša z izvihanim ustjem iz sive gline, 16394 (tab. 17, sl. 4);
26. čaša na nogi iz rjavo rdeče gline, na njej sledovi rdeče barve, 16391 (tab. 17, sl. 5);
27. lonček z rebri na vratu iz temno sive gline, 16397 (tab. 17, sl. 7);
28. skodelica na nogi iz temno sive gline, 16395 (tab. 17, sl. 11);
29. skodela z izvihanim ustjem črne barve, 16401 (tab. 17, sl. 18);
30. fragmentiran spodnji del posode iz svetlo rjave gline, 16402 (tab. 18, sl. 8);
31. fragmentiran spodnji del posode iz sive gline, 16400 (tab. 18, sl. 9);
32. trije nečitljivi bronasti novci, 16392.

II. Najdbe iz elipsoidne zidane grobnice, ki jo je raziskal J. Szombathy spomladi 1891:

1. bronast obroček z elipsoidnim presekom, neinventarizirano (tab. 12, sl. 9);
2. železen oglat predmet, neinv. (tab. 12, sl. 10);
3. železen nož, neinv. (tab. 12, sl. 11);
4. enoročajni vrč iz svetlo rjave gline, neinv. (tab. 14, sl. 6).

III. J. Rome je med prazgodovinskim gradivom 29. 4. 1893 poslal na Dunaj tudi železen nož z Otoka, 21654 (tab. 12, sl. 16).

IV. Najdbe s posestva J. Novaka, ki jih je 9. 5. 1893 poslal na Dunaj podzemeljski nadučitelj Janez Barle:

1. majhen bronast rimski novc, močno poškodovan, sedanji premer 1,4 cm, 28226;
2. bronast obroček, 28225 (tab. 12, sl. 3);
3. železna sulica, 28228 (tab. 12, sl. 14);
4. fragmentiran železen nož, 28227 (tab. 12, sl. 12);
5. več železnih fragmentov, 28229 (tab. 12, sl. 17; 13, sl. 1, 2, 5, 8, 9, 11);
6. fragment železnega obročka, 28227 (tab. 13, sl. 4);
7. svetlo rjava oljenka s figuralnim okrasom zajčka, 28230 (tab. 13, sl. 14);
8. čaša z izvihanim ustjem iz svetlo rjave gline, 28233 (tab. 17, sl. 3);
9. lonček sive barve, 28232 (tab. 17, sl. 9);
10. skodelica s tankimi stenami, rdeče slikana, 28234 (tab. 17, sl. 14);
11. skodela iz rdečkaste gline, 28231 (tab. 17, sl. 15);
12. svetlo rjava skodelica, dna nima ravno zaključenega, morda je bila kam pritrjena, 28236 (tab. 17, sl. 19);
13. majhna skodelica svetlo rjave barve, 28236 (tab. 17, sl. 20);
14. fragment ustja velike žare iz svetlo rjave gline, 28235.

V. Antične najdbe iz grobov, ki jih je poslal na Dunaj J. Pečnik 28. 10. 1897:

1. fragmenti hišaste žare, površina je slikana z rdečo barvo, 33270 (tab. 15, sl. 5, 6);
2. dvoročajna svetlo rjavo pečena skodela, okrašena z vrezanim in barbotinskim ornamentom, 33269 (tab. 14, sl. 4);
3. temno sivo pečena čaša z izvihanim ustjem, močno vidni sledovi vretena, 33267 (tab. 16, sl. 5);
4. tri svetlo rjavo pečene čaše na nogi, ornamentirane s plitvimi vdolbinami, 33266 (tab. 16, sl. 6, 7, 8);
5. dve svetlo rjavo pečeni vazi na nogi, 33265 (tab. 16, sl. 9, 10);
6. čaša z izvihanim ustjem iz sive gline, 33268 (tab. 17, sl. 1);
7. ustje enoročajnega vrča iz rdeče gline, 33271 (tab. 17, sl. 22).

VI. Najdbe s polja Jurija Novaka, ki jih je leta 1897 poslal na Dunaj nadučitelj R. Megušar:

1. bronasta noriško-panonska fibula z dvema gumboma, 33272 (tab. 12, sl. 1);
2. bronasta močno profilirana fibula, 33272 (tab. 12, sl. 6);
3. lakrimarij iz svetlo zelenega stekla, 33274 (tab. 13, sl. 13);
4. bikoničen lonček z rebrom na vratu, sivo rjave barve, 33279 (tab. 17, sl. 6);
5. lonček z rebri na vratu iz temno sive gline, 33280 (tab. 17, sl. 8);
6. lonček, ki je rdeče obarvan po celotni površini, 33275 (tab. 17, sl. 10);
7. rdeče pečena skodelica s tankimi stenami, 33277 (tab. 17, sl. 12);
8. dvoročajna posodica iz sive gline, 33278 (tab. 17, sl. 16);
9. rjavo rdeče pečena skodela, 33276 (tab. 17, sl. 17).

VII. Posamezne najdbe, ki jih je na Otoku zbral J. Pečnik v zimi 1897—1898:

1. fragment bronaste noriško-panonske fibule, 33504 (tab. 12, sl. 2);
2. bronasta igla, na zgornjem koncu je nanjo pritrjena železna palčka, 33506 (tab. 12, sl. 7);
3. železen nož, 33507 (tab. 12, sl. 15);
4. lonec z dvema rebroma na vratu iz sive gline, 33502 (tab. 16, sl. 1);
5. rdečkastorjava skodelica s tankimi stenami, 33503 (tab. 17, sl. 13).

VIII. Neinventarizirano gradivo:

1. trije bronasti nečitljivi novci;
2. oljenka tipa Loeschke X brez žiga (tab. 13, sl. 15);
3. oljenka tipa Loeschke X brez žiga (tab. 14, sl. 2);
4. fragmentirana hišasta žara iz svetlo rjave gline (tab. 15, sl. 7);
5. gumb hišaste žare (tab. 15, sl. 4);
6. gumb (fragment hišaste žare?), ki je rdeče slikan in okrašen z vrezi (tab. 15, sl. 3);
7. svetlo rjav fragmentiran krožnik, na njem so sledovi rdečega slikanja (tab. 14, sl. 7);
8. čaša iz temno sive gline (tab. 16, sl. 11);
9. fragment spodnjega dela čaše iz sive gline (tab. 16, sl. 13);
10. fragment ustja svetlo rjavo pečene vrča (tab. 17, sl. 21);
11. fragmentiran zgornji del posode iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 1);
12. fragment ustja posode iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 2);
13. fragmentiran spodnji del posode iz sive gline (tab. 18, sl. 3);
14. fragment ustja svetlo rjave posode (tab. 18, sl. 4);
15. spodnji del posode iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 5);
16. spodnji del posode iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 6);
17. spodnji del posode iz sive gline (tab. 18, sl. 7);
18. fragmentiran spodnji del posode iz sive gline (tab. 18, sl. 10);
19. fragmentiran spodnji del posode iz temno sive gline (tab. 18, sl. 11);
20. fragmentirano dno iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 12);
21. fragmentirano ustje iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 13);
22. fragmentirano dno iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 14);
23. fragmentirano dno iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 15);
24. fragmentirano dno iz sive gline (tab. 18, sl. 16);
25. spodnji del posode iz sive gline (tab. 18, sl. 17);
26. fragmentiran krožnik iz svetlo rjave gline (tab. 18, sl. 18);
27. fragmentirano svetlo rjavo dno posode (tab. 18, sl. 19).

Že iz kratkega pregleda raziskav je razvidno, da na Otoku ni bilo večjih raziskovanj. Večino gradiva so namreč zbrali nestrokovnjaki, zato je razumljivo, da ni ohranjenih grobnih celot. Nekaj predmetov nam je sicer uspelo identificirati, vendar pa je ohranjeno

premalo podatkov, da bi sestavili zanesljive grobne celote. Zato smo gradivo na tabelah tipološko uredili in ga bomo tako tudi obravnavali.

Iz skromnih notic lahko povzamemo, da so bili antični grobovi z Otoka pri Podzemlju po pravilu žgani. Pečnik omenja na polju Jurija Novaka tudi kamnitne plošče, ki pa so bile zaradi dolgoletnega obdelovanja s plugom večinoma že uničene.⁴⁶ Tako lahko postavimo, da so imeli vsaj nekateri grobovi kamnito konstrukcijo. Zanimiva je tudi elipsoidna zidana grobnica, ki jo je izkopal J. Szombathy, saj so takšne oblike grobov na Dolenjskem dokaj redke.⁴⁷

Bronasto gradivo je na Otoku maloštevilno. Čeprav izkopavalci večkrat omenjajo med najdenimi predmeti tudi fibule, imamo ohranjene le tri. Dve sodita med noriškopanonske sponke tipov A 236 d (**tab. 12, sl. 1**) in A 238 g (**tab. 12, sl. 2**), ki ju J. Garbsch postavlja v drugo polovico 1. stoletja.⁴⁸ Tretja fibula (**tab. 12, sl. 6**) pa je tako imenovana južnopanonska močno profilirana sponka, ki se v grobovih pojavlja pretežno v drugi polovici 1. stoletja. Njen nastanek pripisujejo ilirskemu kulturnemu območju in dačanskim vplivom.⁴⁹ Železne predmete lahko razdelimo le v dve skupini, saj imamo dve sulici (**tab. 12, sl. 12, 14**) in pet nožev (**tab. 12, sl. 11, 13, 15, 16, 17**). Ker so to predmeti predvsem uporabnega značaja se po obliki niso tako hitro spreminjali, zato je iskanje točnih paralel brez pravega smisla. Podobno železno gradivo so našli v Aislingenu ob Donavi v plasteh iz 1. stoletja.⁵⁰ To datacijo lahko okvirno prevzamemo tudi za naš material.

Balzamarij zvončaste oblike (**tab. 13, sl. 12**) pripada drugi polovici prvega in drugemu stoletju,⁵¹ istočasno pa so bile v uporabi tudi stekleničke za dišave z navzven usločenim ustjem (**tab. 13, sl. 13**).⁵² To sta edina ohranjena steklena predmeta z Otoka, kjer je bilo najdenih sicer več amorfnih kosov stekla, ki so bili poškodovani v ognju in jih tu v risbi ne objavljamo.

Reliefno okrašena oljenka (**tab. 13, sl. 14**) sodi v Loeschkejev tip IV. Tako oblikovane svetilke so uporabljali od druge četrtine pa vse do konca 1. stoletja.⁵³ To splošno veljavno mnenje, da po letu 100 takih oljenk ni več, je delno korigirala B. Vikić-Belančič, ki je z grobnimi celotami dokazala, da so jih izdelovali še v prvi polovici 2. stoletja.⁵⁴ Oljenke znamke *Fortis* so začeli izdelovati v obrtniških delavnicah v okolici Modene že pred razdejanjem Pompejev. Vse do konca 1. stoletja se ta žig pojavlja na formi Loeschke IX, šele po letu 100 pa osvojijo obliko Loeschke X, ki je v uporabi do tretje četrtine 2. stoletja.⁵⁵ Naša dva kosa (**tab. 13, sl. 16; tab. 14, sl. 1**) lahko pripišemo tej zadnji tipološki in časovni skupini. Loeschkejevemu tipu X pripadata tudi otoški oljenki brez podpisa (**tab. 13, sl. 15; tab. 14, sl. 2**). Te so zelo redke v sklopu grobnih celot prve polovice, večina pa sodi v drugo polovico, medtem ko jih v 3. stoletju že skoraj ne uporabljajo več.⁵⁶

S. Rutar omenja v svojem poročilu o izkopavanjih na Kranjskem leta 1890, da so na Otoku pri Podzemlju našli tudi lepe »pisane« posode, ki so podobne onim z Drnovega.⁵⁷ Zelo verjetno je, da je s tem mislil na hišaste žare.

Po formi sodijo žare z Otoka med bikonične primerke, ki so značilni za zgodnje cesarsko obdobje, torej 1. stoletje (**tab. 15, sl. 1, 6, 7**),⁵⁸ najzgodnejšo med njimi (**tab. 15, sl. 2**) pa lahko postavimo že v klavdijski čas.

Hišaste žare so skupna značilnost vseh treh obravnavanih belokranjskih najdišč, zato želimo pepelnicam v obliki hiše iz Bele krajine, ki so bile najdene tudi na Hrastu (**tab. 19, sl. 3**) in na Borštku v Metliki (**tab. 19, sl. 1, 2**),⁵⁹ posvetiti še nekaj pozornosti. Severne Bele krajine namreč zaradi tako številnih najdb ne moremo imeti več za obrobno področje, kjer se tovrstne žare pojavljajo le sporadično.

Problem hišastih žar je monografsko obdelal P. Petru, ki je tovrstno lončenino povezal s plemenom Latobikov. Ti so na Dolenjsko prišli v zadnjem stoletju pred našim štetjem

in naj bi med drugim s seboj prinesli tudi obliko hišastih žar. Na Dolenjskem prostoru naj bi se po zaključkih P. Petruja žare v obliki hiše pojavile v obdobju med zgodnjim 1. stoletjem in letom 35 pred našim štetjem. Vsa ta dejstva so že dalj časa znana, zato jih tu ne nameravamo izčrpnjeje ponavljati.⁶⁰ Opozoriti želimo namreč le na nekatere podrobnosti, ki se nam zde v problematiki hišastih žar še premalo pojasnjene. Ne gre namreč prezreti dejstva, da je prav časovna opredelitev najstarejše žare v obliki hiše iz Drnovega⁶¹ dokaj vprašljiva, saj je zgolj s tipološkimi prijemi ni mogoče zanesljivo postaviti v kasnolatsko obdobje.⁶² Naš dvom je toliko bolj upravičen, če upoštevamo tudi dejstvo, da s tega najdišča za zdaj ne poznamo še nobenega latenskega predmeta, čeprav je bilo področje Nevioduna dokaj dobro raziskano.⁶³

Na drugi strani pa hišastih žar prav tako niso našli tudi na najdiščih kot so na primer Mihovo, Bela cerkev in Novo mesto,⁶⁴ kjer pa imamo zanesljivo ugotovljeno kontinuirano življenje iz latenskega obdobja v rimski čas. Povsem logično bi namreč bilo, da bi na teh najdiščih morali najti žare v obliki hiše vsaj v zgodnjerimskem obdobju, če že ne v sklopu latenskodobnih najdb.⁶⁵ Tako pa vsaj za zdaj na prostoru, ki so ga poselili *Latobici*, nimamo nobenega primerka hišaste žare, ki bi ga lahko z vso gotovostjo postavili v predavgustejski čas. Prve jasno datirane pepelnice poznamo namreč šele iz prve polovice prvega stoletja, medtem ko se v večjem številu pojavijo komaj nekaj desetletij kasneje.⁶⁶ Po vsem tem se moramo seveda vprašati, ali so žare v obliki hiše res nastale na dolenjskem prostoru že v kasno latensko obdobju, saj je zaenkrat skoraj nemogoče mimo dobro datiranih najdb, ki velevajo, da jih moramo smatrati pač le kot izdelek rimskodobnih lončarskih delavnic.

Na prvem mestu smo med posodami z Otoka obravnavali hišaste žare. Te so pomembne zaradi svoje regionalne omejenosti in specifičnosti oblike. Zdaj pa moramo nekoliko več povedati o čašah, ki so tod pogostejše in jih najdemo v več različicah. Tiste z izvihanim ustjem (tab. 16, sl. 5, 11–13) smo že srečali v Rosalnicah in Štrekljencu, zato zgornje ugotovitve veljajo tudi za otoške primerke.

Zelo zanimive pa so na Otoku glinaste čaše konične oblike, med katerimi lahko razlikujemo celo dve varianti, saj se med seboj ločijo po tem, da so ene okrašene z odtisi elipsoidnega predmeta (tab. 16, sl. 6–8), druge pa ne (tab. 16, sl. 9, 10). Že sama forma posod kaže na to, da so izdelovalci posnemali oblike steklenih čaš. To ugotovitev potrjuje tudi vtisnjen okras, saj lahko v njem jasno vidimo posnemanje brušenega ornameta na steklenini. Čaše iz stekla, ki so otoškim glinastim primerkom po obliki identične, so po imperiju dokaj razširjene. Prvi je nanje opozoril G. Ekholm v svoji študiji *Orientalische Glasgefäße in Skandinavien*, kjer je že iz naslova razvidno, da jim pripisuje vzhodni izvor; avtor jih datira v 3. in začetek 4. stoletja.⁶⁷ V eni kasnejših razprav je Ekholm datacijo popravil tako, da je skandinavske primerke pripisal kasni antiki, ostale pa 1. stoletju.⁶⁸ V petdesetih letih je nastalo tudi Eggersovo temeljno delo o rimskem importu v nezasedeni Germaniji, v katerem postavlja steklene čaše tipa 187 v stopnjo B-C.⁶⁹ Najdbe iz rimskih provinc in Italije pa je prvi zbral in časovno ovrednotil J. Werner. Datiral jih je v drugo polovico 1. in prvo polovico 2. stoletja.⁷⁰ Ta seznam sta kasneje dopolnila še G. Ulbert⁷¹ in L. Berger.⁷² Tako so znane konične steklene čaše skoraj po vsej Evropi in je ostala zaenkrat nepojasnjena le praznina v srednji in južni Italiji. Z našega teritorija pa za zdaj poznamo samo primerek iz Ptuja.⁷³

Vzrok, da so začeli izdelovati glinaste posnetke steklenih čaš, lahko iščemo v priljubljenosti oblike. Na to je opozoril že J. Werner, ki so mu znane tudi čaše z Otoka. Poleg tega pa navaja še naslednja najdišča: Bonn, Dietersdorf na Štajerskem in *Aquincum*.⁷⁴ Tem primerkom dodaja G. Ulbert še fragmentiran kos iz Holt-a (Wales) in popolnoma

ohranjenega iz Tarsusa. Prvi je iz konca 1. stoletja, drugega pa ne moremo opredeliti.⁷⁵ Popolnoma identičen primerek je našla tudi B. Vikić-Belančič med svojimi zadnjimi raziskovanji v Varaždinskih Toplicah. Na podlagi barve in kvalitete gline sklepa, da bi tudi keramične čaše izdelovale manufakture stekla, v tem primeru kölnska.⁷⁶ Naj na koncu opozorimo še na tako posodo iz Mihovega⁷⁷ in iz groba-661 v emonskem grobišču, ki pa je bila, žal, edini pridelek.⁷⁸ Njen ornament se od otoških kosov delno razlikuje, saj je bil narejen v tehniki žigosanja. Glinaste čaše so bile v naše kraje očitno importirane in se pojavljajo v sklopu najdb konca 1. in prve polovice 2. stoletja. Z vso verjetnostjo lahko prevzamemo to datacijo tudi za primerke z Otoka.

Lonce z dvema rebroma na vratu smo srečali že v rosalniških in štrekljevskih grobovih. Na Otoku imamo zastopanih več razvojnih variant, od bikoničnih pa do kroglastih oblik (tab. 16, sl. 1, 3, 4; tab. 17, sl. 6—8), ki se med seboj razlikujejo tudi po velikosti. Časovno ne izpadejo iz okvira 1. stoletja po našem štetju.⁷⁹ Skodelice z izvihanim ustjem (tab. 17, sl. 1—4) smo prav tako že pri obravnavi groba 5 iz Štrekljevca opredelili na prehod med prvim in drugim stoletjem. Že takrat smo navedli tem skodelicam paralelo tudi iz groba 7 z Borštka v Metliki, na katerega tu ponovno opozarjamo, saj sta bila v njem najdena tudi naši podobna skodela (tab. 17, sl. 17) in krožnik (tab. 14, sl. 7).⁸⁰ Rdeče slikan krožnik (tab. 14, sl. 8) pa lahko primerjamo z najdbo iz Dolenjega polja.⁸¹ Naj na koncu opozorimo še na dvoročajno posodico (tab. 17, sl. 16), ki ima paralele v Butoraju,⁸² Dolenjem polju⁸³ in Novem mestu.⁸⁴ Njena oblika ima gotovo lokalni značaj in bi morda prav zaradi tega v njej lahko videli celo prvine keltske lončenine.

Po tem kronološkem in tipološkem pregledu materiala z Otoka pri Podzemlju lahko z gotovostjo trdimo, da kljub pestrosti oblik grobišče ni bilo v uporabi dalj časa. Vsi predmeti z izjemo dveh oljenk sodijo namreč v obdobje druge polovice 1. in prve polovice 2. stoletja, kar je zgodovinsko vzeto nekako v času dinastije Flavijcev. Istočasno so pokopavali tudi v Rosalnicah, z možnostjo, da tam morebitnih starejših oziroma mlajših grobov ne poznamo. Enak položaj je tudi na Štrekljencu, kjer le drugi grob delno izstopa iz tega časovnega okvira.

Čeprav le na podlagi znanega materiala še ne moremo trditi, da so bila obravnavana grobišča res tako ozko časovno omejena, so pričujoče najdbe vsekakor dokaz o intenzivnosti pokopavanja prav v tem obdobju. Seveda pa to niso osamljeni primeri, saj v tem času doživijo razmah tudi grobišča na Borštku v Metliki,⁸⁵ v Dobovi in Globodolu.⁸⁶ Na ta problem je v okviru nekdanje province Panonije na kratko opozorila že A. Sz. Burger, ki prav tako opaža neverjetno številnost žganih grobišč iz prehoda 1. v 2. stoletje, ali točneje do konca hadrijanskega obdobja.⁸⁷ Vzrok tega razcveta še ni povsem znan, gotovo pa ga je treba iskati v globljih družbenih spremembah, ki so se morale zanesljivo odražati tudi na grobiščih tistega časa.

¹ Zahvaljujem se dr. W. ANGELLJU, vodji prazgodovinskega oddelka Naravoslovnega muzeja na Dunaju, ki mi je dovolil zrisati in objaviti najdbe z Otoka pri Podzemlju.

² Delavci so povedali, da so pri strojnem izkopu uničili okoli trideset grobov.

³ T. KNEZ, *Arh. vestnik* 19 (1968) 221 ss.

⁴ P. PETRU, *Razprave* 1. raz. SAZU 6 (1969) 207 s.

⁵ P. PETRU, *Hišaste žare Latobikov*, Situla 11 (1971) priloga 1—2.

⁶ L. c.

⁷ L. PLESNIČAR-GEČ, *Kronološka in tipološka analiza lončenine emonskih grobišč* (Univ. v Ljubljani, tipkopisna disertacija, 1974) 91 s.

⁸ S. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 172, tab. 3, sl. 7.

⁹ M. CALVI, *Die roemischen Glaeser* (1969) Taf. 12/5.

¹⁰ J. GARBSCH, *Die norisch-pannonische Frauentracht im 1. und 2. Jahrhundert*, Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 11 (1965) 42 s.

¹¹ L. PLESNIČAR, *Materijali* 8 (1971) 116, tab. 1, sl. 11.

- ¹² E. T. SZÖNYI, *Arrabona* 14 (1972) 25, sl. 5.
- ¹³ B. VIKIĆ-BELANČIĆ, *Starinar* 13—14 (1962-63) 97 ss.
- ¹⁴ I. MIKL-CURK, *Terra sigillata in njej sorodne vrste keramike iz Poetovija*, Dissertationes 9, (1969) 4.
- ¹⁵ Globodol: S. PETRU, *Razprave* 6 (1969) tab. 4, sl. 4 in tab. 8, sl. 6; Dolenje polje, Ruhna vas, Roje: T. KNEZ, *Razprave* 6 (1969) tab. 2, sl. 3; tab. 4, sl. 2; tab. 5, sl. 3; Otok pri Podzemlju; tab. 16, sl. 5, 11—13.
- ¹⁶ F. FREMERSDORF, *Das naturfarbene sogenannte blaugrüne Glas in Köln*, Die Denkmäler des römischen Köln 4, (1958) 53, Taf. 122.
- ¹⁷ A. GLOBOČNIK, *Mitteilungen des Musealvereines für Krain* 2 (1889) priloga.
- ¹⁸ S. RUTAR, *Letopis Matice slovenske* (1891) 193.
- ¹⁹ Leta 1972 so na grobove naleteli pri kopanju temeljev za hišo, 1975 pa za gospodarsko poslopje.
- ²⁰ Cfr. tudi V. KOLŠEK, *Les nécropoles de Celeia et de Šempeter*, Inv. Arch. YU, Fasc. 16, (1972) Y 151, sl. 15.
- ²¹ P. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 207 s.
- ²² E. T. SZÖNYI, *Arrabona* 15 (1973) tab. 10, sl. 1; L. PLESNIČAR, *Severno emonsko grobišče*, Katalogi in monografije 8, (1972) tab. 9, sl. 14; tab. 193, sl. 9; tab. 196, sl. 5; S. PETRU, *Emonske nekropole*; Katalogi in monografije 7 (1972) tab. 28, sl. 8.
- ²³ M. H. CALLENDER, *Roman Amphorae* (1965) 17 s.
- ²⁴ N. LAMBOGLIA, *Rivista di studi Liguri* 24 (1958) 293.
- ²⁵ P. PETRU, *Razprave* 6 (1969) tab. 7, sl. 6—8; J. DULAR, *Arh. vestnik* 25 (1974) 358 in tab. 4, sl. 4.
- ²⁶ J. GARBSCH, *o. c.* 35 s.
- ²⁷ J. PEŠKAŘ, *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren* (1972) 76 ss.
- ²⁸ *O. c.*, 80.
- ²⁹ S. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 172, tab. 3, sl. 7.
- ³⁰ P. PETRU, *Hišaste žare Latobikov*, Situla 11 (1971) priloga 1—2.
- ³¹ L. PLESNIČAR-GEC, *Kronološka in tipološka analiza lončenine emonskih grobišč* (Univ. v Ljubljani, tipkopisna disertacija, 1974) 87.
- ³² J. MARSA, *Sborník Národního muzea v Praze* 26 (1972) 137 s.
- ³³ M. ALFÖLDI, *Intercisa* 2, Archaeologia Hung., s. n. 36 (1957) 456.
- ³⁴ S. PAHIČ, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, n. v. 1 (1965) 46, tab. 4, sl. 3.
- ³⁵ P. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 39.
- ³⁶ Novec hrani Belokranjski muzej v Metliki, inv. št. R 111.
- ³⁷ J. SZOMBATHY, *Tagebücher* 30.
- ³⁸ *Dolenjske novice*, letnik 6, št. 24 (1890) 192; pismo ROMETA Peruziju 10. 12. 1890 (prepis v arhivu Nm Lj.).
- ³⁹ A. MÜLLNER, *Argo* 4 (1895) 12 ss., fig. 1—2.
- ⁴⁰ J. SZOMBATHY, *Tagebücher* 31.
- ⁴¹ Podatki o akcesiji iz inventarne knjige v Naravoslovnem muzeju na Dunaju.
- ⁴² PEČNIKOVO pismo 19. 10. 1897 (prepis v arhivu Nm Lj.).
- ⁴³ *L. c.*
- ⁴⁴ *Mitt. d. Centr. Comm.* 24, N. F. (1898) 237.
- ⁴⁵ Katalog je sestavljen na podatkih iz inventarnih knjig Naravoslovnega muzeja na Dunaju.
- ⁴⁶ J. PEČNIK, pismo 19. 10. 1897 (prepis v arhivu Nm Lj.). Kamnito konstrukcijo sta imela grobova, ki ju je izkopal J. ROMETA 24.—25. nov. 1890 (pismo ROMETA Peruziju 10. 12. 1890, prepis v arhivu Nm Lj.). Žal, ne moremo preveriti Žmavcevega podatka o poslikani grobnici pri vasi Otok (*Arheološka najdišča Slovenije* [1975] 123).
- ⁴⁷ T. KNEZ, *Arh. vestnik* 19 (1968) 228 ss.
- ⁴⁸ J. GARBSCH, *o. c.*, 33 in 58.
- ⁴⁹ J. PEŠKAŘ, *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren* (1972) 80; E. PATEK, *Verbreitung und Herkunft der römischen Fibeltypen in Pannonien*, D'ss. Pann. II, 19 (1942) 105.
- ⁵⁰ G. ULBERT, *Die römische Donau — Kastelle Aislingen und Burghöfe*, Limesforschungen 1 (1959) 75 ss.
- ⁵¹ M. C. CALVI, *Die roemischen Glaeser* (1969) Taf. 3/5.
- ⁵² S. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 168, tab. 2, sl. 6.
- ⁵³ J. MARSA, *Sborník Národního muzea v Praze* 26 (1972) 107 ss.
- ⁵⁴ B. VIKIĆ-BELANČIĆ, *Vjesnik Zagreb*, 3. ser., 5 (1971) 108.
- ⁵⁵ J. MARSA, *Sborník Národního muzea v Praze* 26 (1972) 127.
- ⁵⁶ *O. c.*, 138.
- ⁵⁷ S. RUTAR, *Letopis Matice slovenske* (1891) 194.
- ⁵⁸ P. PETRU, *Hišaste žare Latobikov*, Situla 11 (1971) priloga 1—2.
- ⁵⁹ T. KNEZ, *Varstvo spomenikov* 9 (1962—1964) 179; V. ŠRIBAR, *Arh. vestnik* 13—14 (1962—1963) tab. 1, sl. 1—7; J. DULAR, *Arh. vestnik* 25 (1974), 353 tab. 1, sl. 4—6; tab. 2, sl. 7 in 11. Rekonstrukcijo žar z Borštka tu prvič objavljam.
- ⁶⁰ P. PETRU, *Hišaste žare Latobikov*, Situla 11 (1971) cfr. zlasti 123 ss.
- ⁶¹ *O. c.*, tab. 14, sl. 2.
- ⁶² *O. c.*, 77 s.
- ⁶³ *O. c.*, 119 s.

⁶⁴ Gradivo iz Mihovega in Bele cerkve je neobjavljeno v Naravoslovnem muzeju na Dunaju. Novo mesto: T. KNEZ, *Arh. vestnik* 17 (1966) 391 ss.; IDEM, *Prazgodovina Novega mesta* (1971); IDEM, *Novo mesto v antiki* (1974).

⁶⁵ V grobovih ob Ljubljanski cesti v Novem mestu so sicer našli hišaste žare, a so vse kasne, le ena je iz druge polovice 1. stol. (o. c., sl. 34).

⁶⁶ Cfr. P. PETRU, *Hišaste žare Latobikov*, *Situla* 11 (1971) 78 ss.

⁶⁷ G. EKHOLM, *Eurasia septentrionalis antiqua* 10 (1936) 61 ss.

⁶⁸ G. EKHOLM, *Acta archaeologica*, København 27 (1956) 47 ss.

⁶⁹ H. J. EGGERS, *Der römische Import im freien Germanien*, Atlas der Urgeschichte, Band 1 (1951) 58 s.

⁷⁰ J. WERNER, *Germania* 31 (1953) 61 ss.

⁷¹ G. ULBERT, *Die römische Donau-Kastelle Aislingen und Burghöfe*, Limesforschungen 1 (1959) 58 s.

⁷² L. BERGER, *Römische Gläser aus Vindonissa*, Veröffentlichungen der Gesellschaft Pro Vindonissa in Brugg 4 (1960) 70.

⁷³ G. EKHOLM, *Eurasia septentrionalis antiqua* 10 (1936) 64; S. PETRU, *Arh. vestnik* 25 (1974) 14, tab. 2, sl. 1.

⁷⁴ J. WERNER, *Germania* 31 (1953) 63.

⁷⁵ G. ULBERT, o. c., 59.

⁷⁶ B. VIKIĆ-BELANČIĆ, *Vjesnik Zagreb* 3. ser., 6—7 (1972-73) 103, tab. 15, sl. 8.

⁷⁷ Neobjavljeno v Naravoslovnem muzeju na Dunaju.

⁷⁸ S. PETRU, *Emonske nekropole*, Katalogi in monografije 7 (1972) tab. 44, sl. 12.

⁷⁹ P. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 207 s.

⁸⁰ J. DULAR, *Arh. vestnik* 25 (1974) 358, tab. 4, sl. 13.

⁸¹ É. BÓNIS, *Die kaiserzeitliche Keramik von Pannonien*, Diss. Pann. ser. II, 20 (1942) Taf. 21/50.

⁸² Neobjavljeno v Narodnem muzeju v Ljubljani.

⁸³ T. KNEZ, *Razprave* 6 (1969) tab. 2, sl. 6.

⁸⁴ T. KNEZ, *Novo mesto v antiki* (1974) sl. 72.

⁸⁵ J. DULAR, *Arh. vestnik* 25 (1974) 353 ss.

⁸⁶ P. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 38 s.; S. PETRU, *Razprave* 6 (1969) 97 ss.

⁸⁷ A. SZ. BURGER, *Archaeologiai Ertesítő* 93 (1966) 271; cfr. tudi E. T. SZÖNYI, *Arrabona* 15 (1973) 5 ss.; A. KISS, *Archaeologiai Ertesítő* 84 (1957) 40 ss.

LES TOMBES ROMAINES DE ROSALNICE, ŠTREKLJEVEC ET OTOK PRI PODZEMLJU DANS LA BELA KRAJINA

Résumé

Dans cet article sont publiées les découvertes antiques de trois localités de la Bela Krajina (Rosalnice, Štrekljevec et Otok pri Podzemlju).

1. Rosalnica (tab. 1—7)

Les matériaux qui ont été déterrés en juin 1974, représentent une partie d'une nécropole plus vaste, encore inconnue jusqu'ici. Les tombes étaient, en règle générale, à l'incarnation et seulement les deux plus riches (1 et 10) étaient en coffres de pierre. Malgré leur diversité, les matériaux de Rosalnica n'ont pas de long intervalle temporel. Toutes les tombes datent de la fin du 1er siècle au début du 2e siècle. Parmi la vaisselle, nous attirerons l'attention seulement sur un petit vase aux parois minces de la tombe 6 (tab. 4, fig. 9). Les écuëles de ce genre de la première moitié du 1er siècle ont des formes simples et presque sans ornement, tandis que celles de la période flavienne se distinguent par des ornements riches. Cette différence peut probablement s'expliquer par le fait que les fabricants des vases aux parois minces d'Italie ont dû reprendre la riche ornementation des vases sigillés gauloises, qui en ce temps ont commencé à prédominer sur le marché, car seulement ainsi ils pouvaient s'adapter au goût de la mode de ce temps-là. Sur la base de ces raisonnements nous pouvons conclure que la détermination temporelle des écuëles aux parois minces richement ornementées est confirmée à la période flavienne à l'aide de l'analyse des ornements aussi.

2. Štrekljevec (tab. 8—11)

Les découvertes antiques de Štrekljevec étaient connues déjà à la fin du siècle passé, tandis que les découvertes représentées ici ont été trouvées dans les dernières années (1972 et 1975). La plupart des matériaux était détruite, car la nécropole s'étendait juste à l'emplacement, où est situé le village.

On y enterrait de la fin du 1er siècle jusqu'à la fin du 2e siècle. La plupart des matériaux déterrés est de la période initiale (tombes: 1, 3, 4, 5, 6, 7), tandis que du déclin de la nécropole nous pouvons mentionner à côté de la tombe 2 encore une pièce de monnaie d'Antonius Pius, trouvée par hasard.

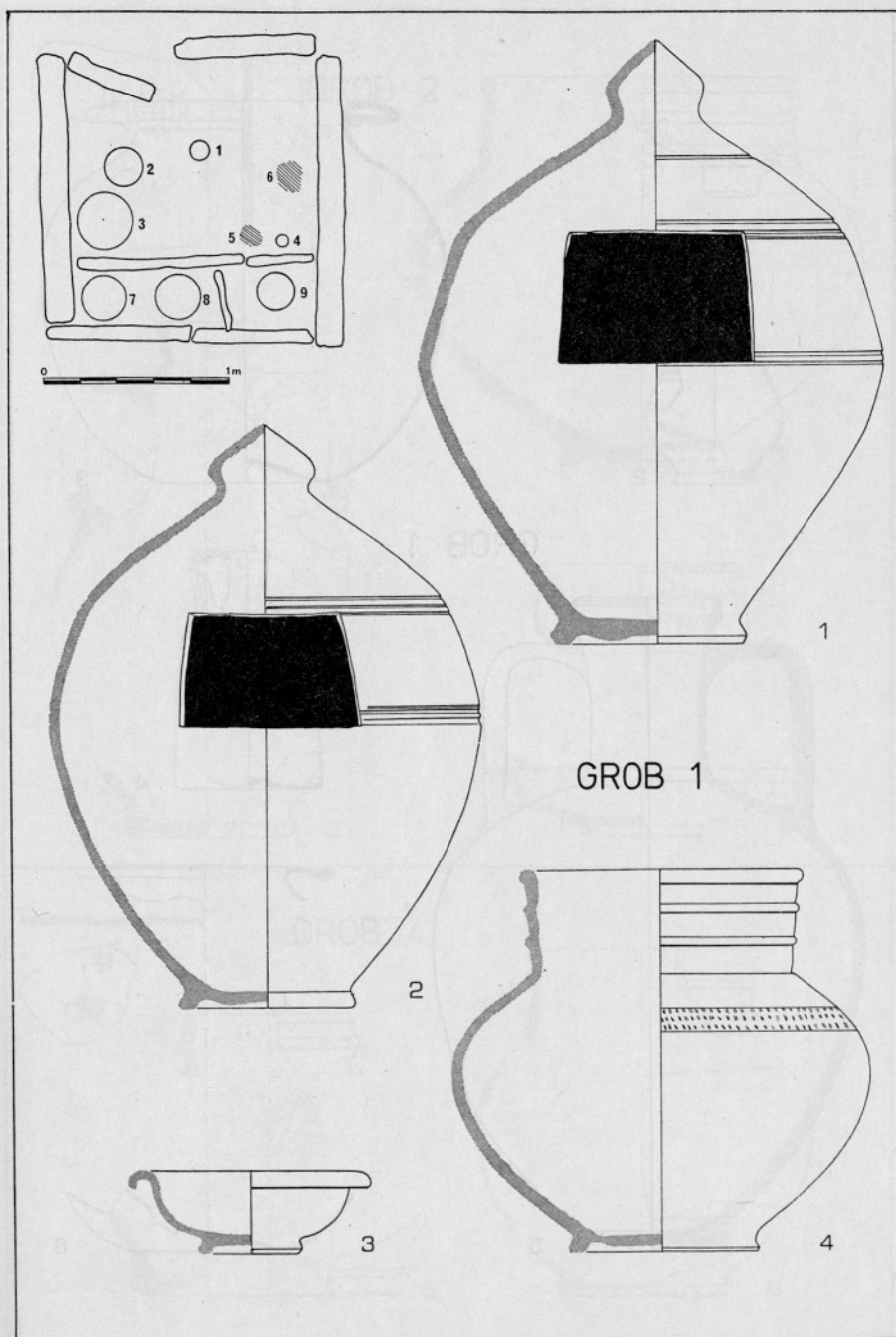
3. Otok pri Podzemlju (tab. 12—18)

Les trouvailles d'Otok pri Podzemlju sont conservées dans le Musée des sciences naturelles à Vienne, où les paysans les ont envoyées dans la dernière décade du siècle passé grâce à J. Szombathy. Aujourd'hui il n'y est plus possible d'identifier d'éventuels ensembles tumulaires, c'est pourquoi on publie les objets typologiquement.

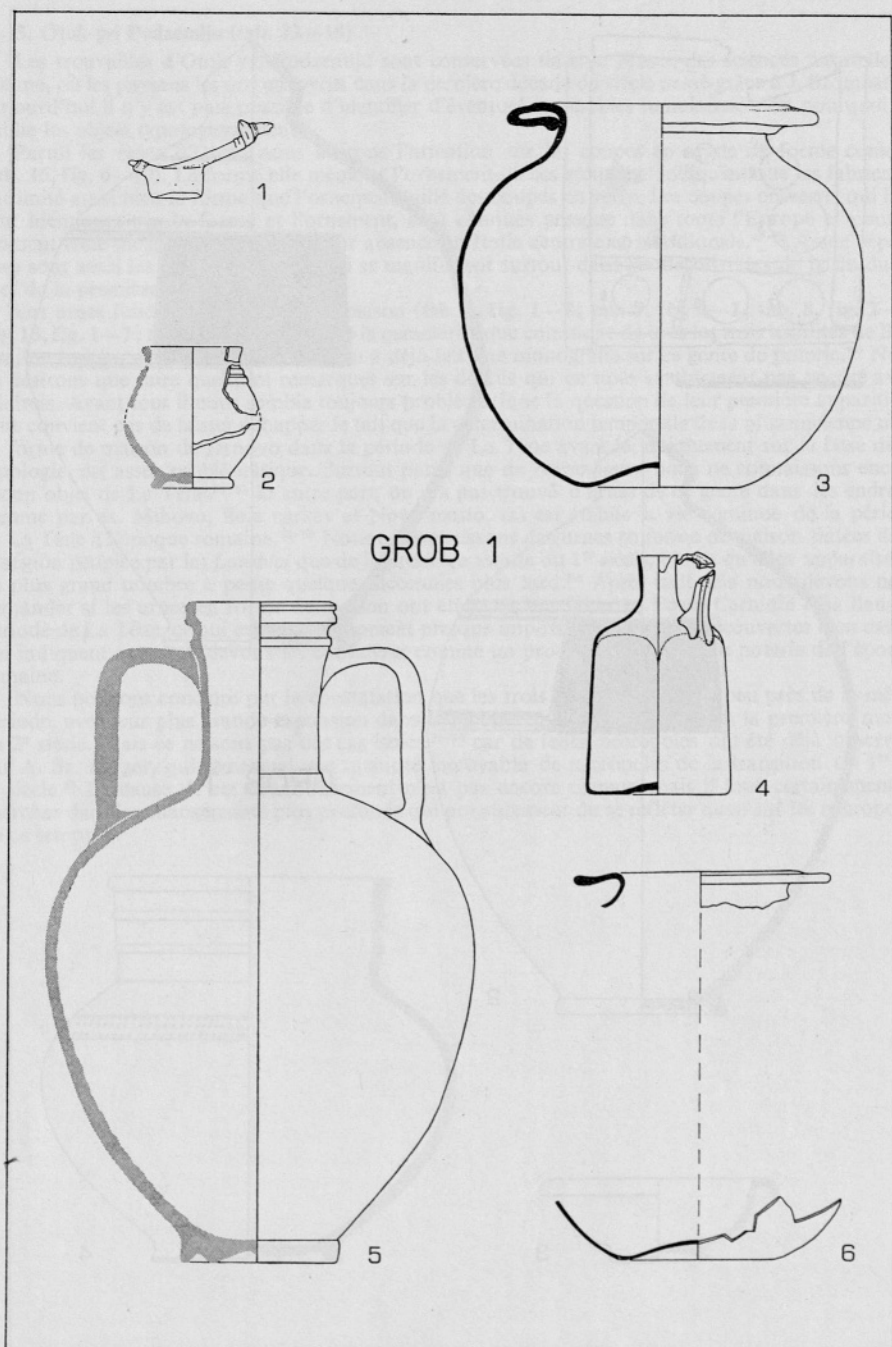
Parmi les vases d'Otok, nous attirons l'attention sur les coupes en argile de forme conique (tab. 16, fig. 6—10). La forme elle-même et l'ornement de ces récipients indiquent que les fabricants ont imité aussi bien la forme que l'ornement taillé des coupes en verre. Les coupes en verre, qui leur sont identiques par la forme et l'ornement, sont connues presque dans toute l'Europe et pour le moment reste inexplicable seulement leur absence en Italie centrale et méridionale.⁶⁷⁻⁷² Assez répandues sont aussi les copies en argile, qui se manifestent surtout dans les découvertes de la fin du 1er s. et de la première moitié du 2e siècle.

Les urnes funéraires en forme de maison (tab. 1, fig. 1—2; tab. 7, fig. 1—2; tab. 8, fig. 2—3; tab. 15, fig. 1—7; tab. 19, fig. 1—3) sont la caractéristique commune de tous les trois localités de Bela Krajina traitées dans cet article. P. Petru a déjà fait une monographie sur ce genre de poterie.⁶⁰ Nous ne désirons que faire quelques remarques sur les détails qui ne nous semblent pas encore assez éclaircis. Avant tout il nous semble toujours problématique la question de leur première apparition. Il ne convient pas de laisser échapper le fait que la détermination temporelle de la plus ancienne urne en forme de maison de Drnovo dans la période de La Tène avancée, uniquement sur la base de la typologie, est assez problématique. Surtout parce que de *Neviodunum* nous ne connaissons encore aucun objet de La Tène.⁶¹⁻⁶³ D'autre part, on n'a pas trouvé d'urnes de ce genre dans les endroits comme par ex. Mihovo, Bela cerkev et Novo mesto, où est établie la vie continue de la période de La Tène à l'époque romaine.⁶⁴⁻⁶⁵ Nous ne connaissons des urnes en forme de maison datées dans la région peuplée par les *Latobici* que de la première moitié du 1er siècle, tandis qu'elles apparaissent en plus grand nombre à peine quelques décennies plus tard.⁶⁶ Après tout cela nous devons nous demander si les urnes en forme de maison ont été vraiment faites en Basse Carniole déjà dans la période de La Tène, ce qui est pour le moment presque impossible à côté des découvertes bien datées qui indiquent que nous devons les considérer comme un produit des ateliers de poterie de l'époque romaine.

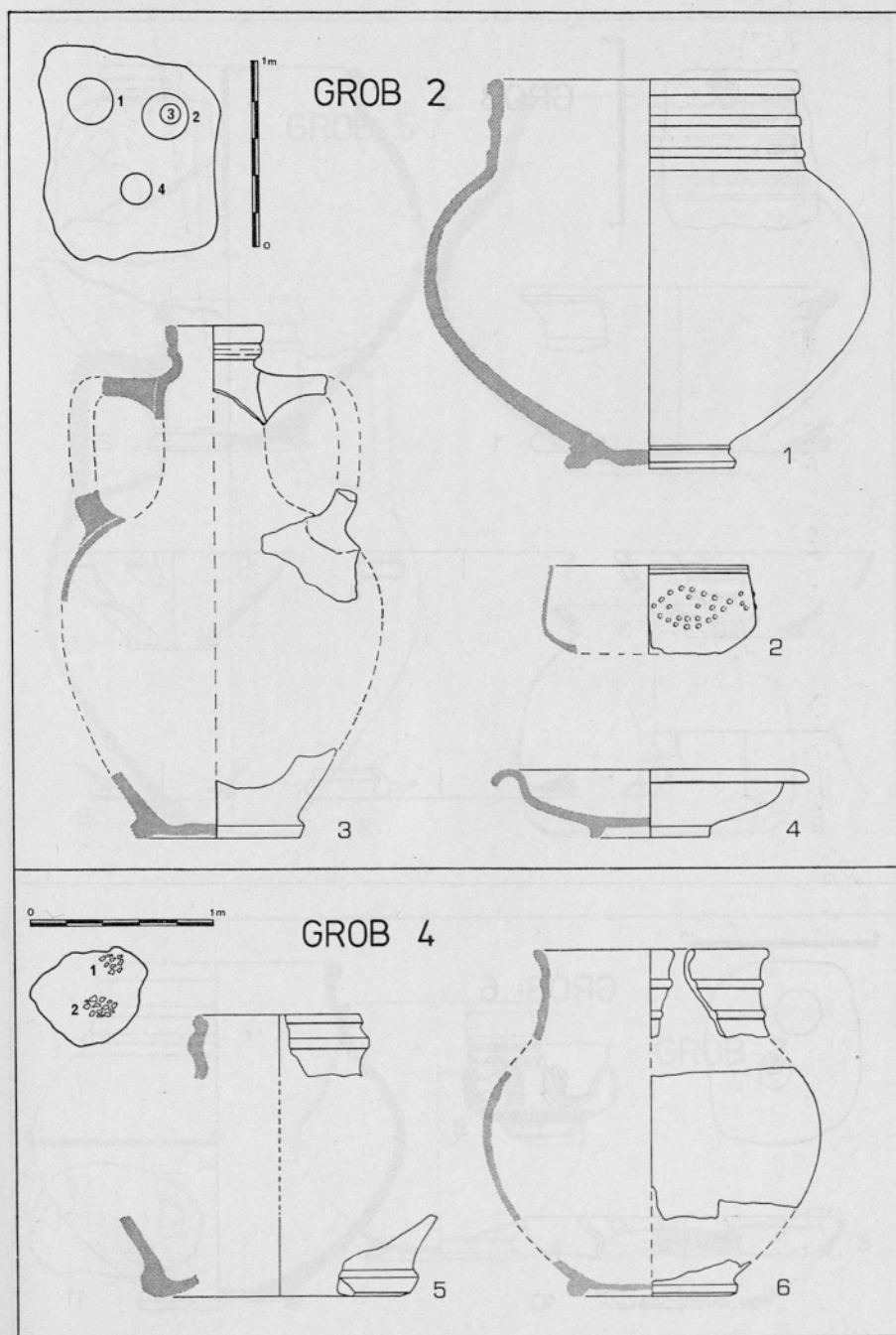
Nous pouvons conclure par la constatation que les trois nécropoles sont à peu près de la même période, avec leur plus grande expansion dans la seconde moitié du 1er siècle et la première moitié du 2e siècle. Mais ce ne sont pas des cas isolés,⁶⁵⁻⁶⁶ car de telles nécropoles ont été déjà observées par A. Sz. Burger, qui remarque une quantité incroyable de nécropoles de la transition du 1er au 2e siècle.⁶⁷ La cause de cet épanouissement n'est pas encore connue, mais il faut certainement la chercher dans les changements plus profonds qui ont sûrement dû se refléter aussi sur les nécropoles de ce temps-là.

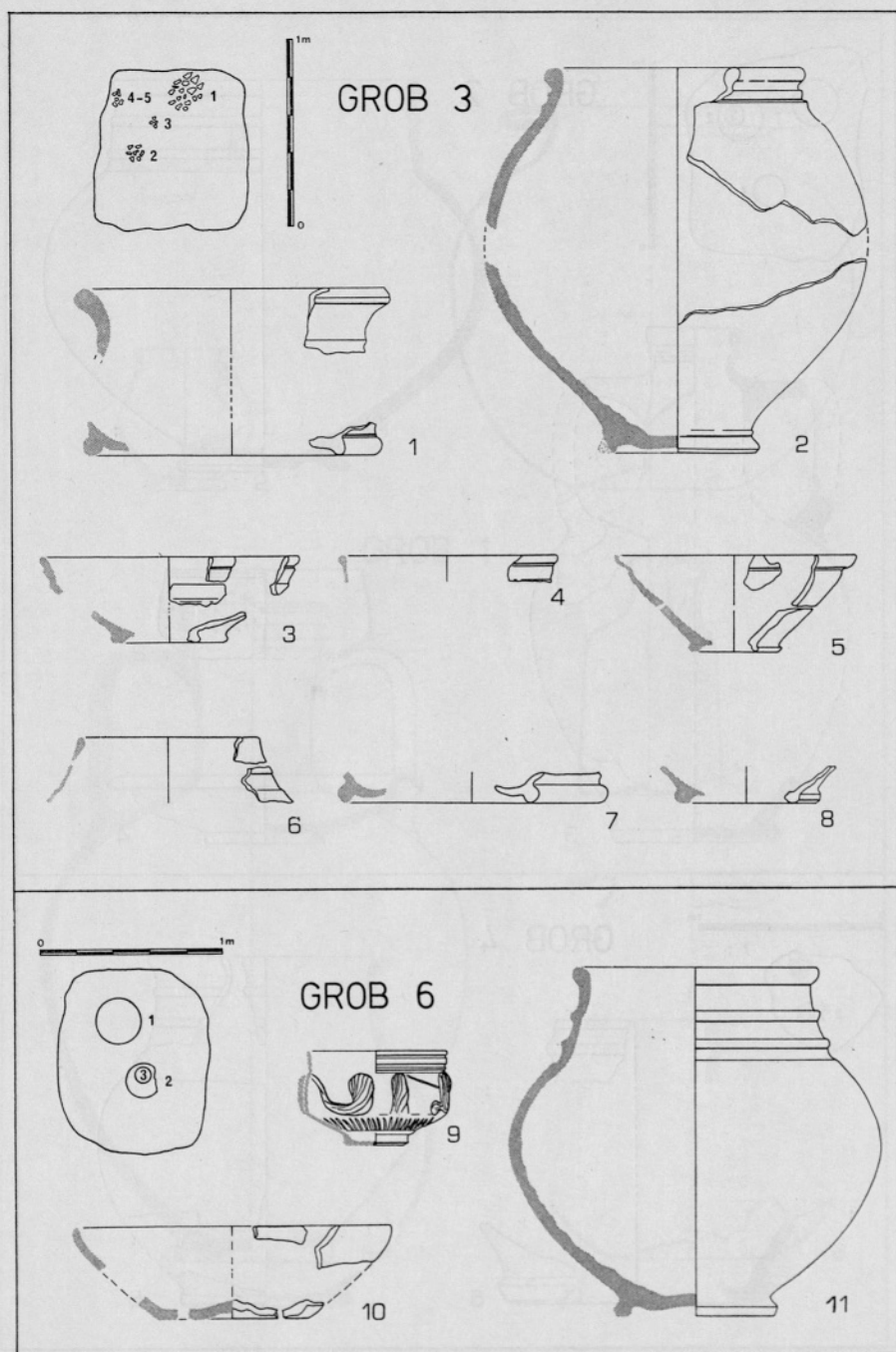
Tab. 1. Rosalnice, vse 1/4

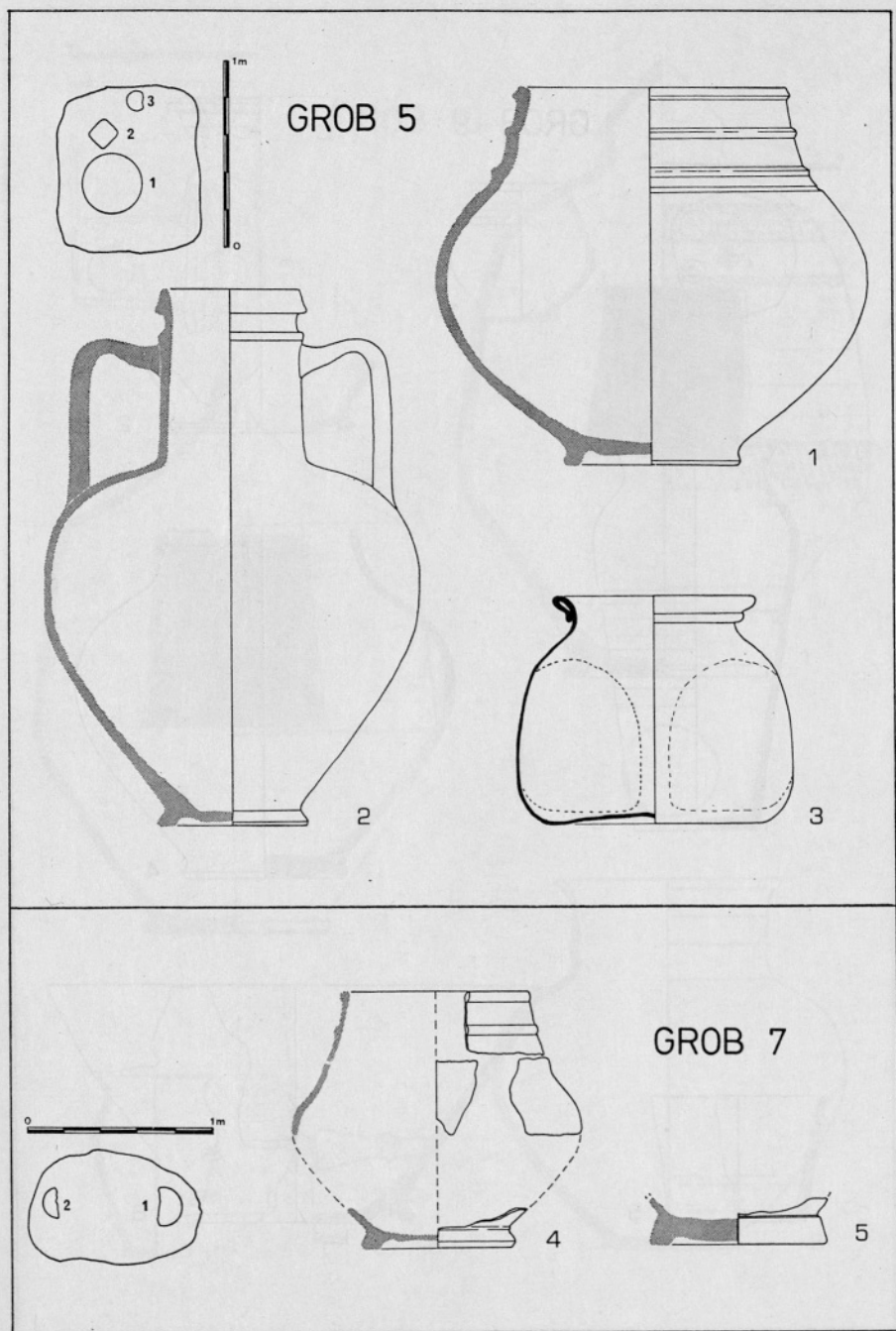
Tab. 2. Rosalnice, 1 = 1/2; 2—6 = 1/4

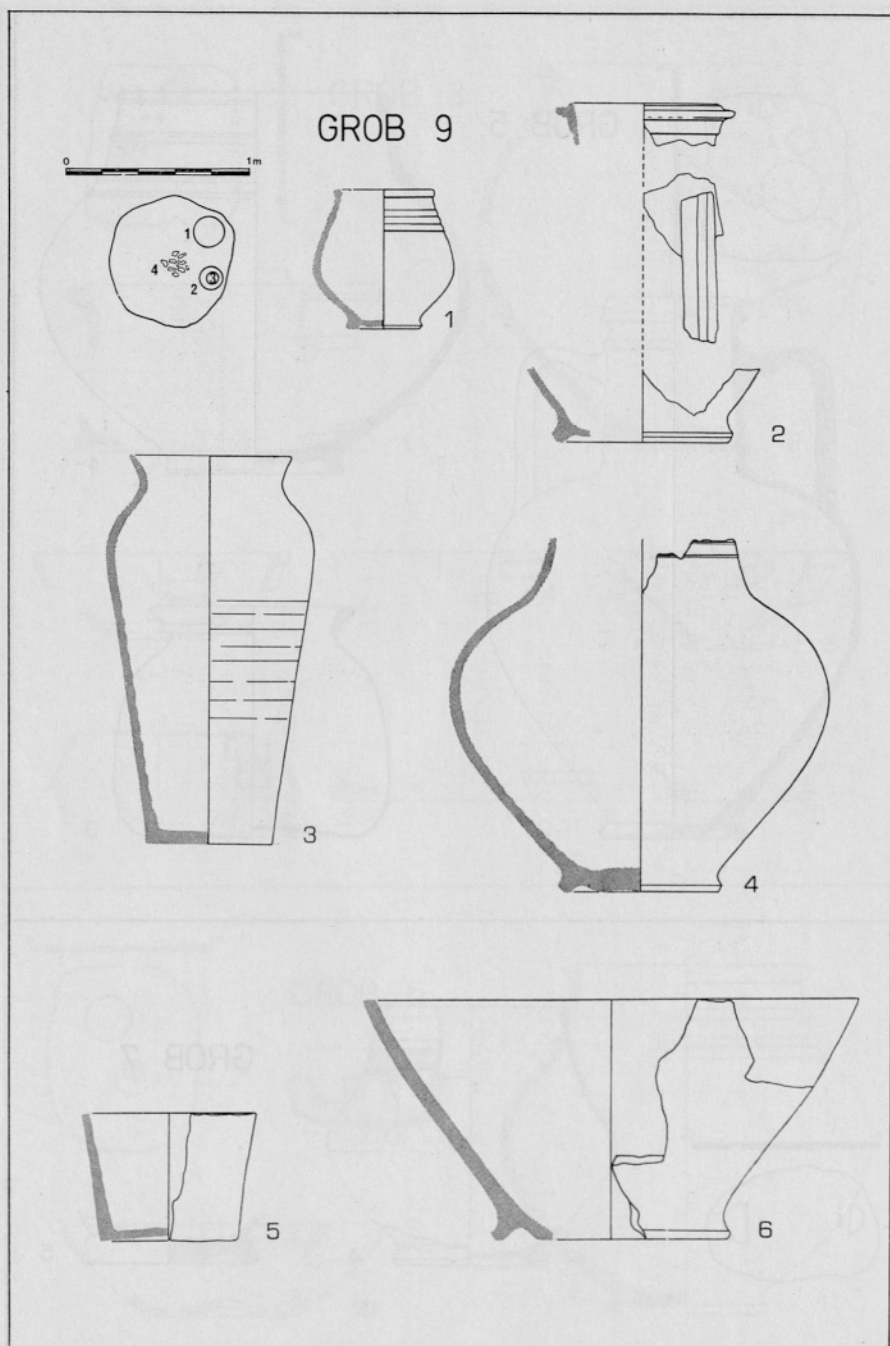
Tab. 3. Rosalnice, vse 1/4

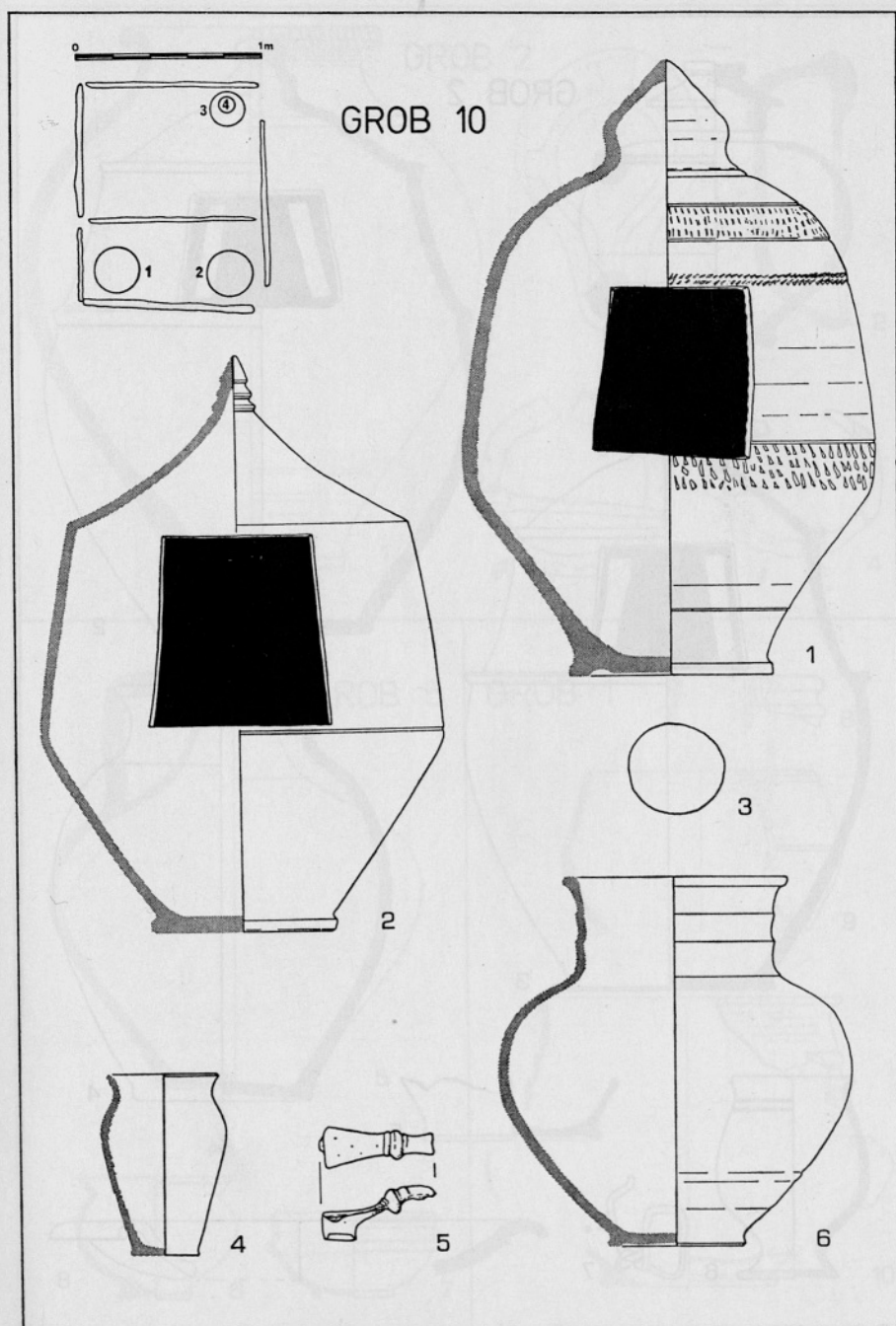
Tab. 4. Rosalnice, vse 1/4

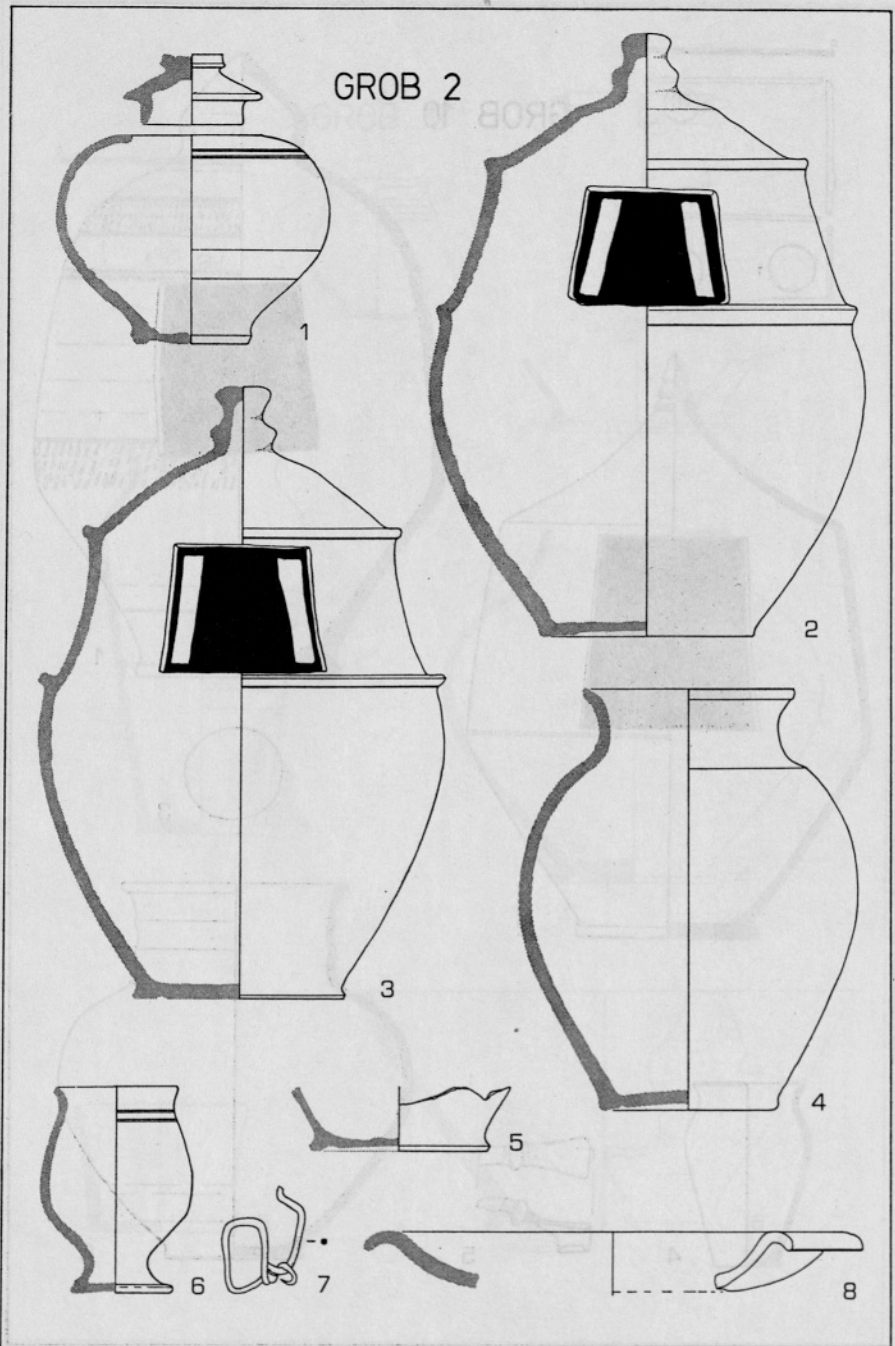
Tab. 5. Rosalnice, vse 1/4

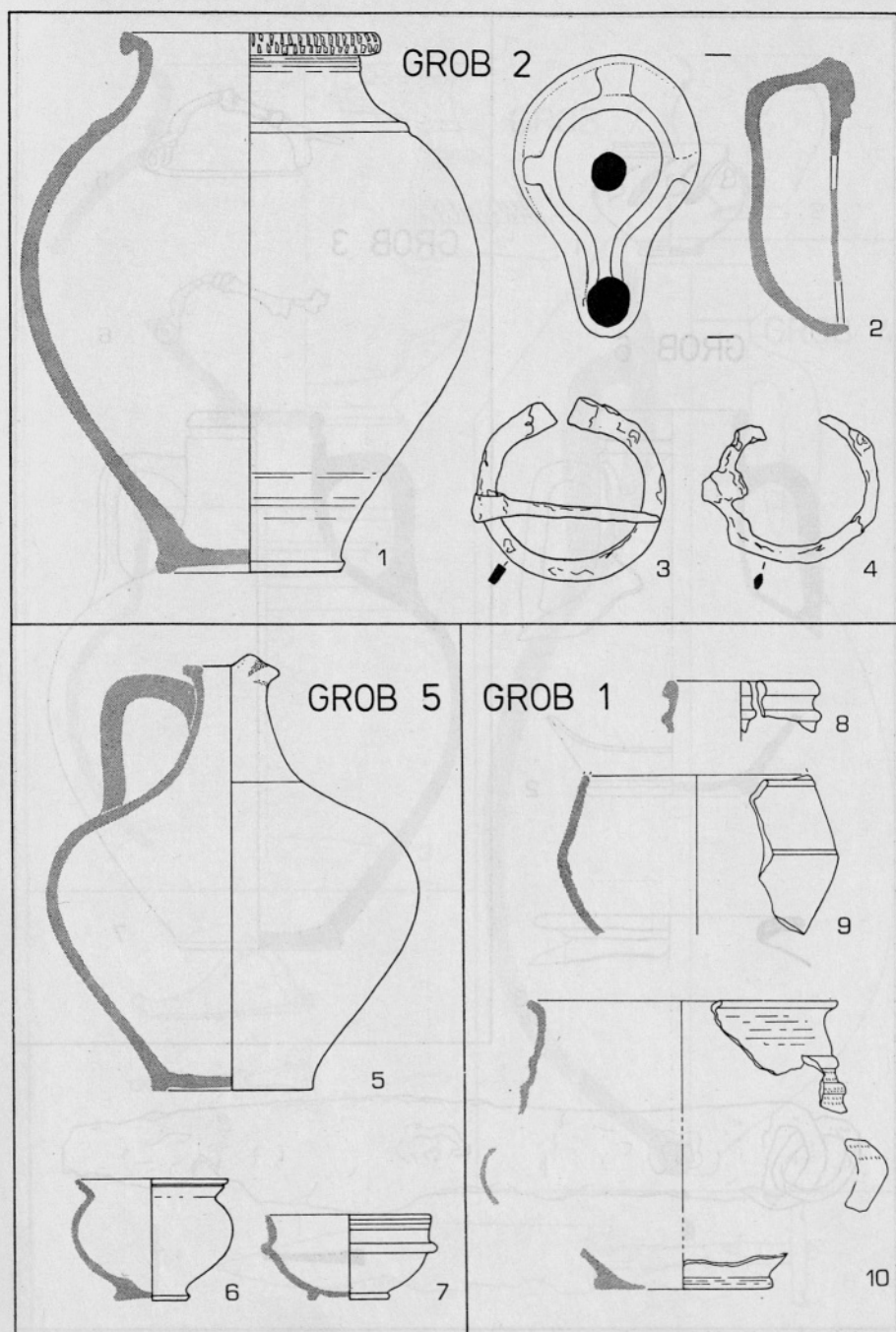
Tab. 6. Rosalnice, vse 1/4

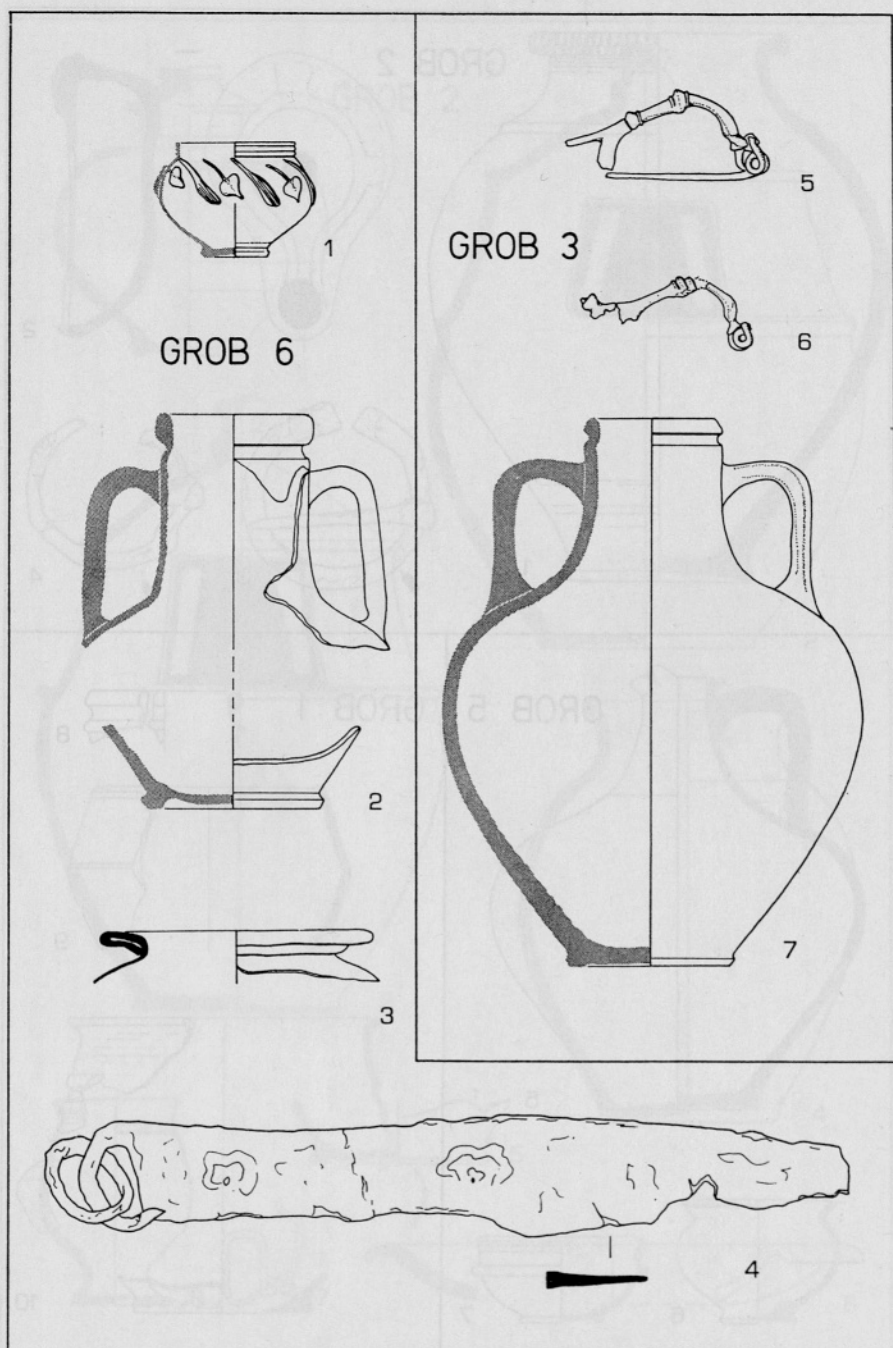
Tab. 7. Rosalnice, 1—2, 4, 6 = 1/4; 3, 5 = 1/2

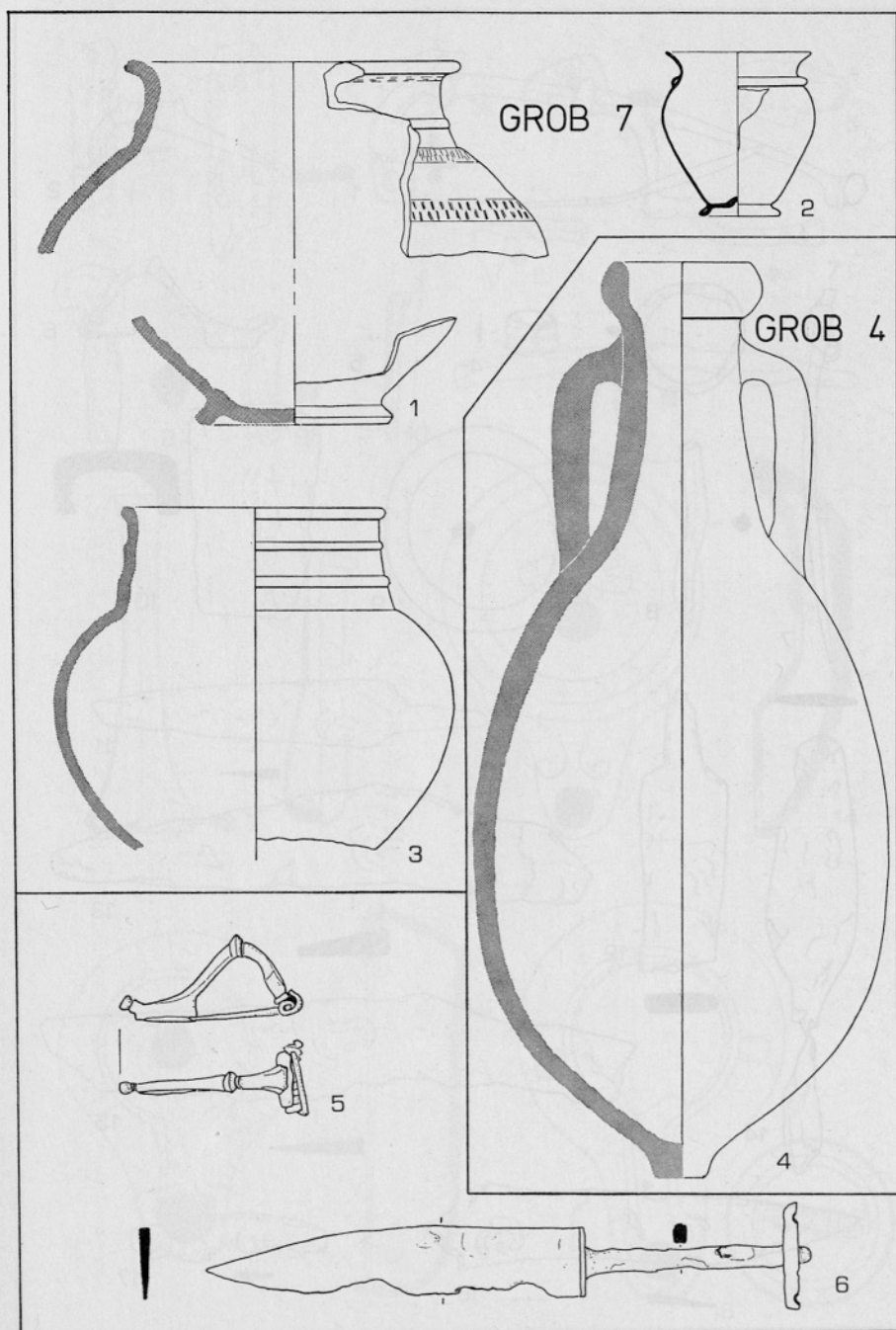
Tab. 8. Štrekljevec, 1—6, 8 = 1/4; 7 = 1/2

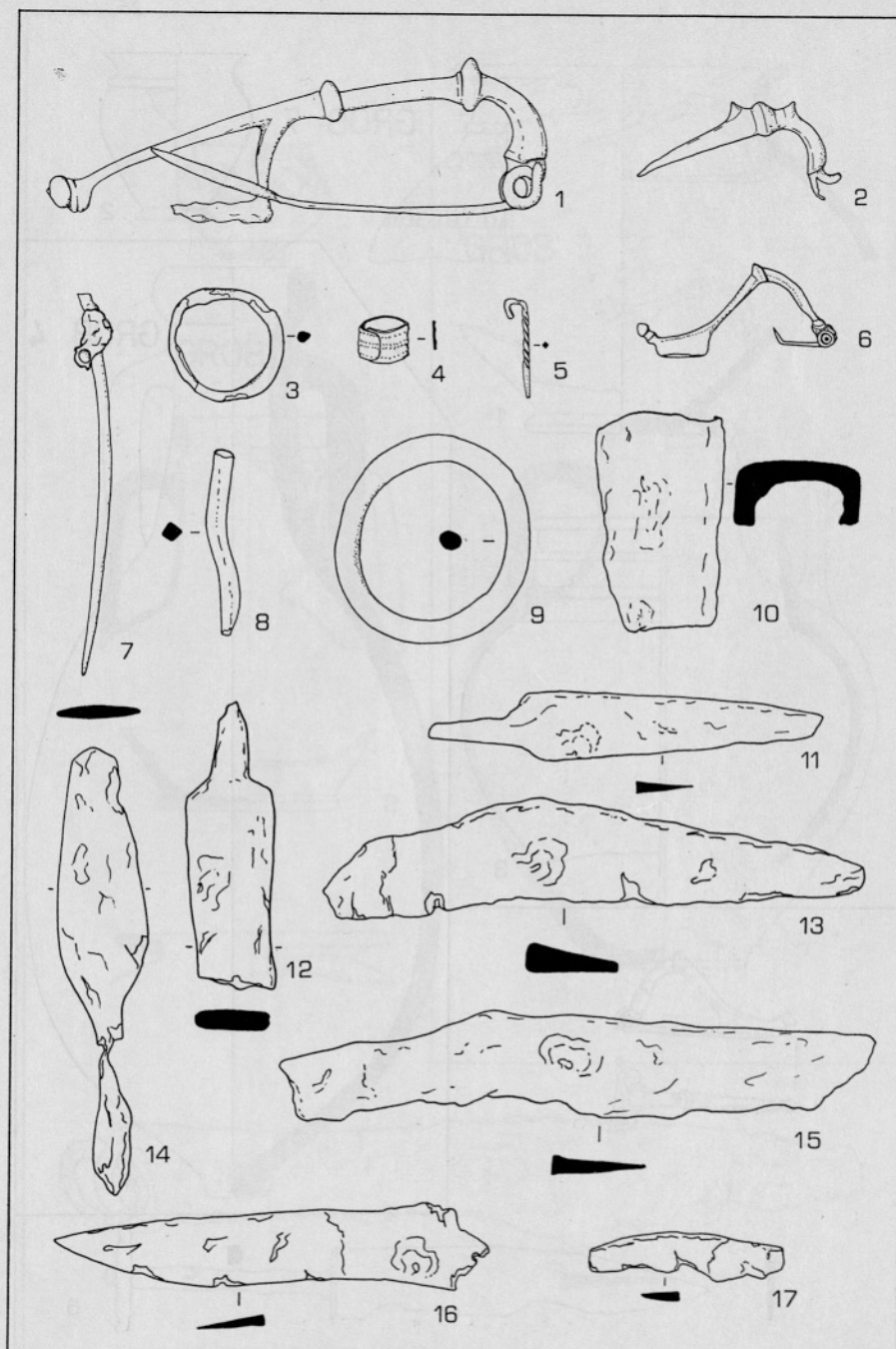
Tab. 9. Štrekljevec, 1, 5—10 = 1/4; 2—4 = 1/2

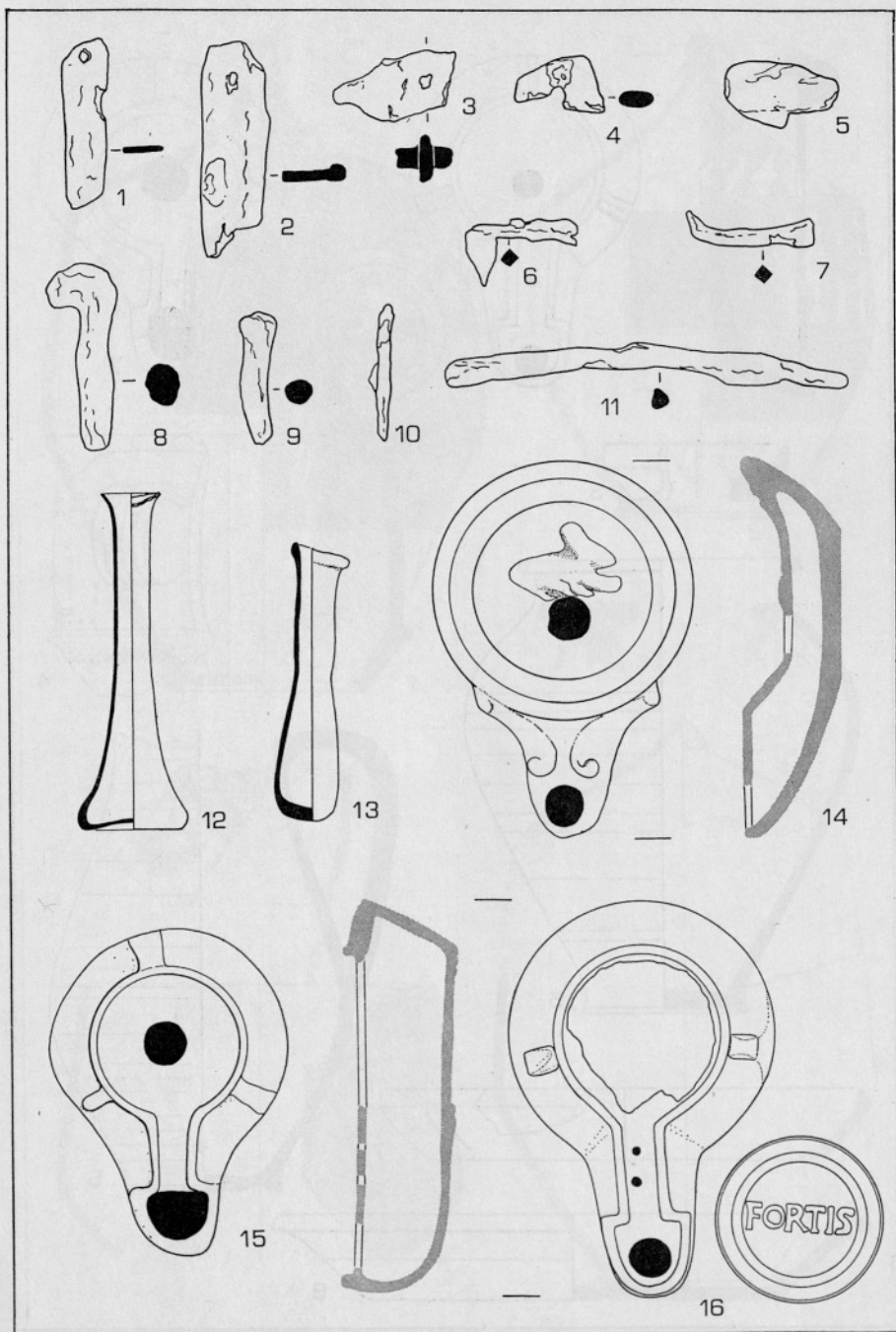
Tab. 10. Štrekljevec, 1—3, 7 = 1/4; 4—6 = 1/2

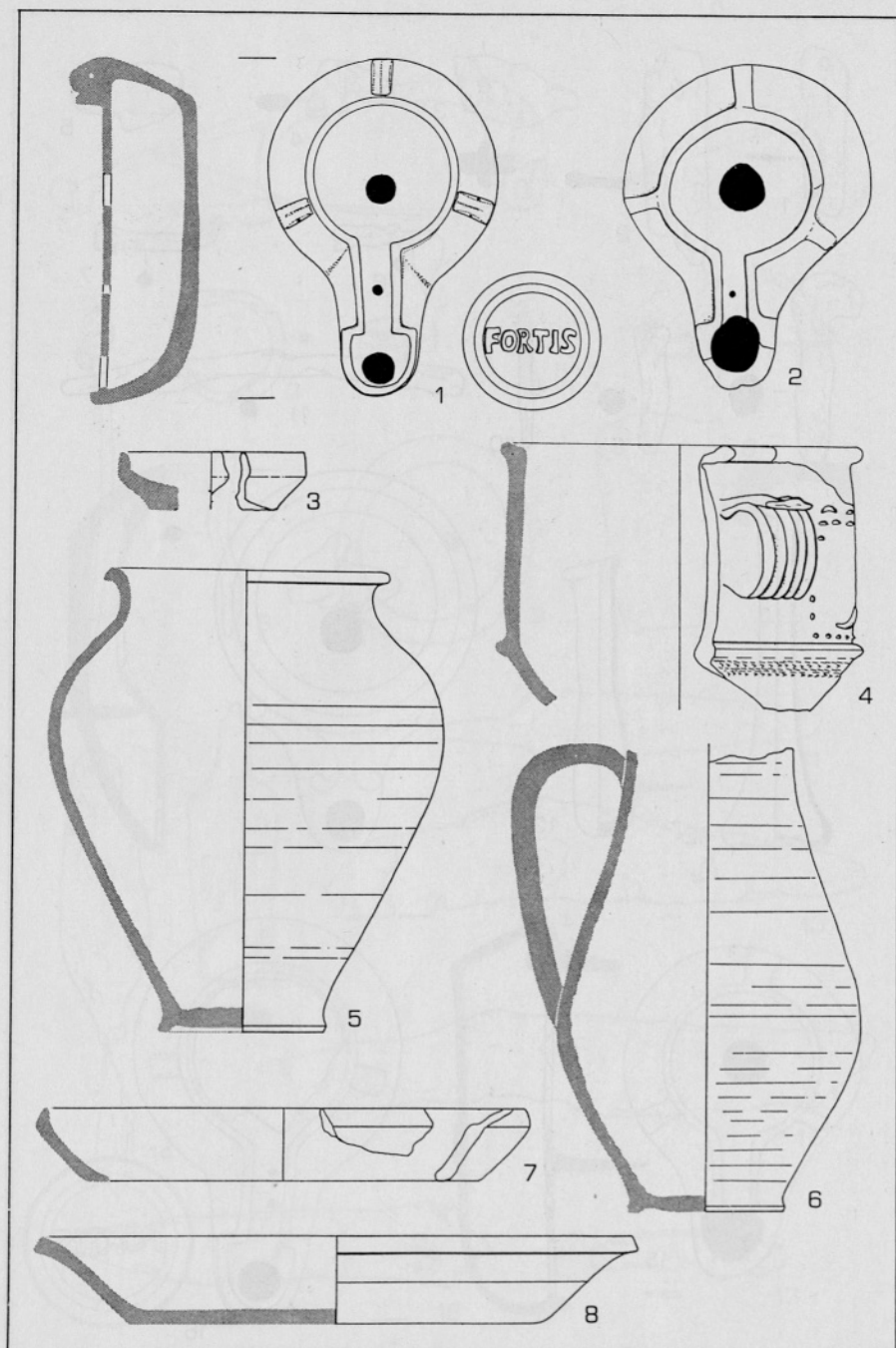
Tab. 11. Štrekljevec, 1—4 = 1/4; 5—6 = 1/2

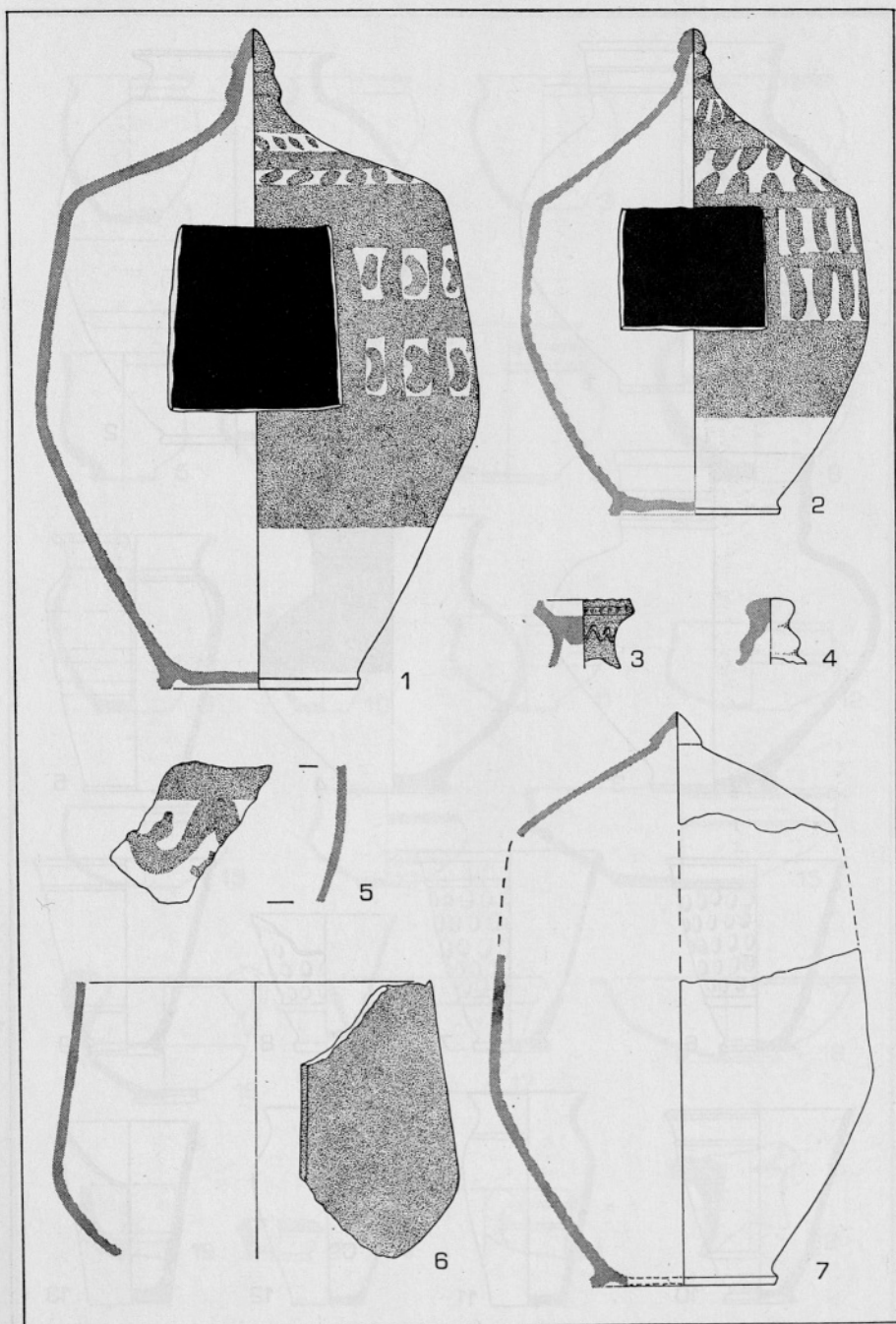
Tab. 12. Otok pri Podzemlju, vse 1/2

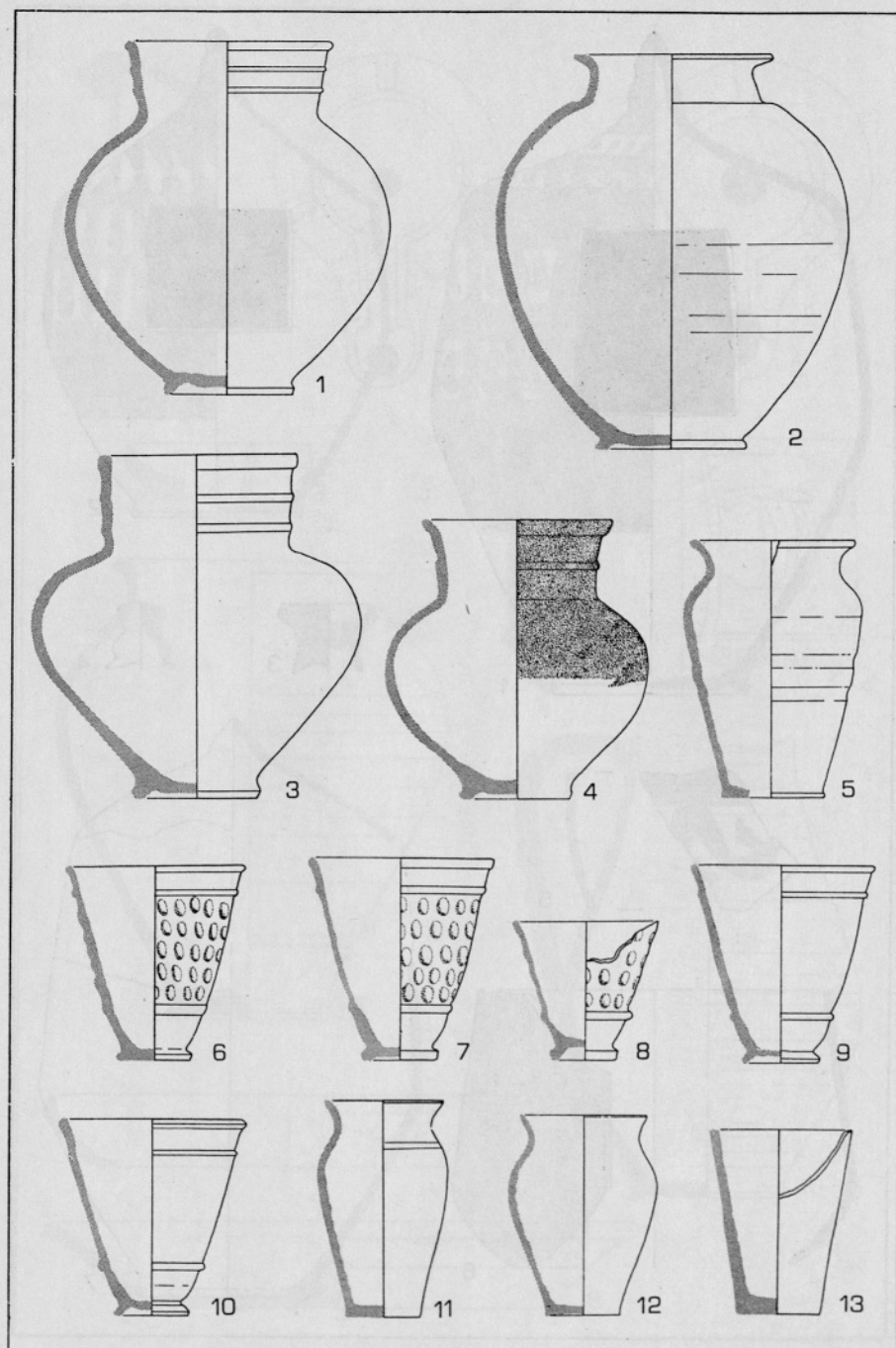
Tab. 13. Otok pri Podzemlju, vse 1/2

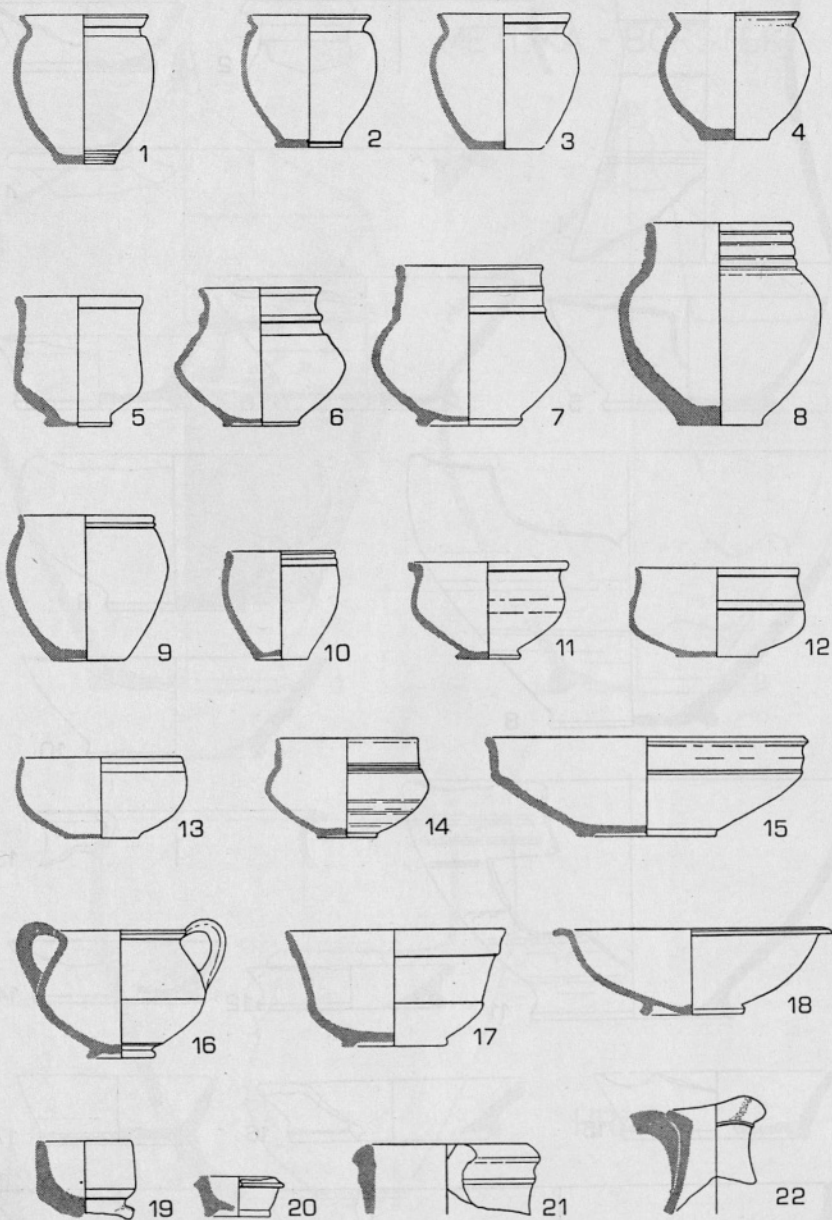
Tab. 14. Otok pri Podzemlju, 1—3 = 1/2; 4—8 = 1/4

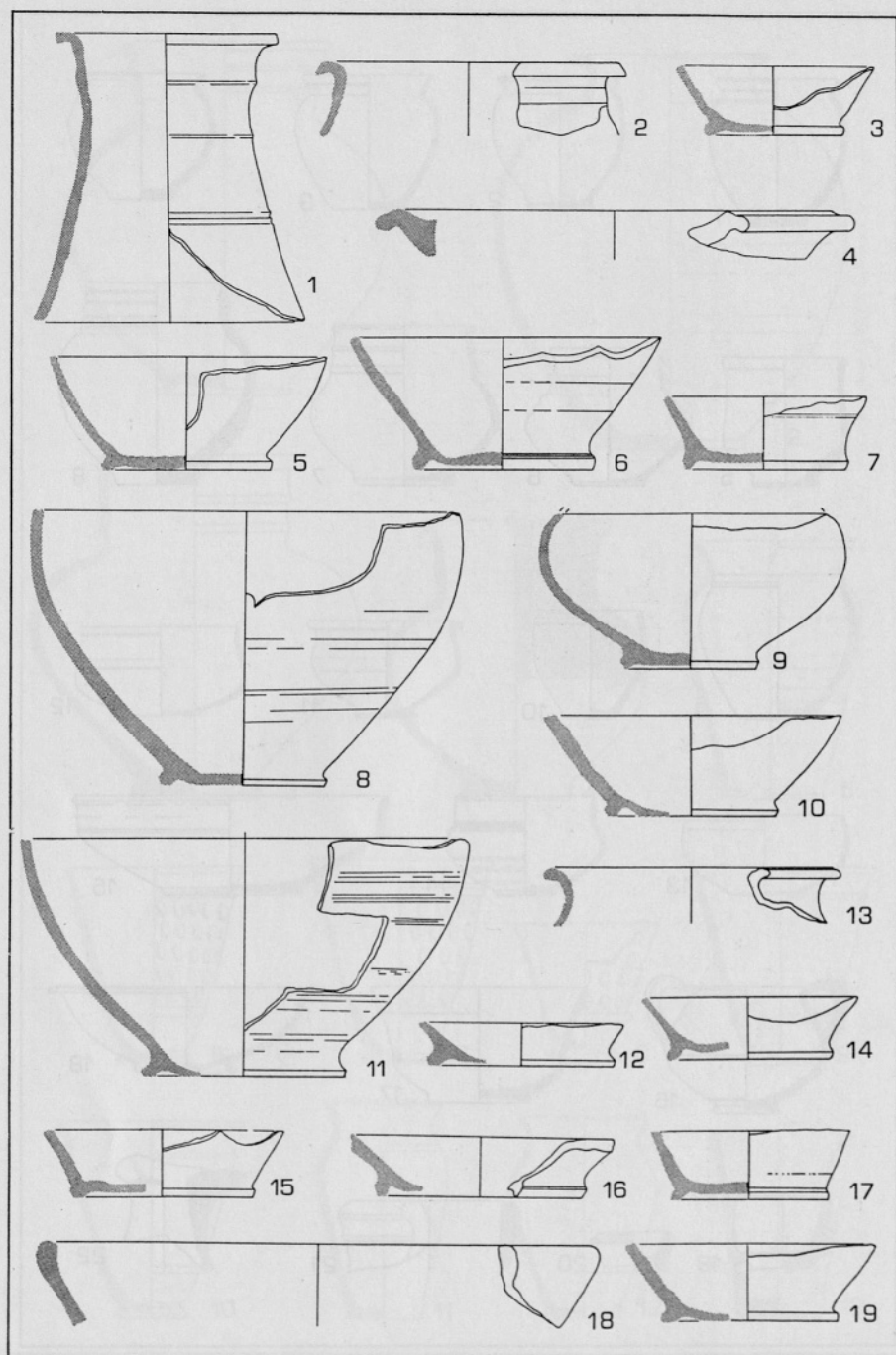
Tab. 15. Otok pri Podzemlju, vse 1/4

Tab. 16. Otok pri Podzemlju, vse 1/4

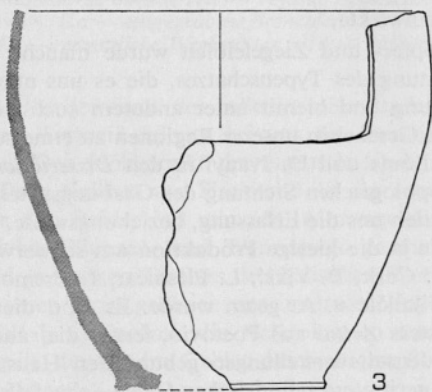
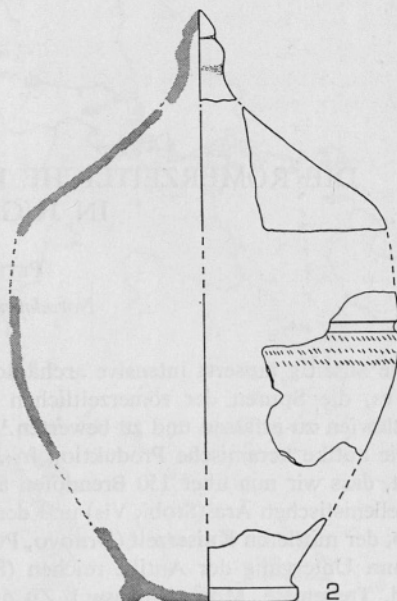
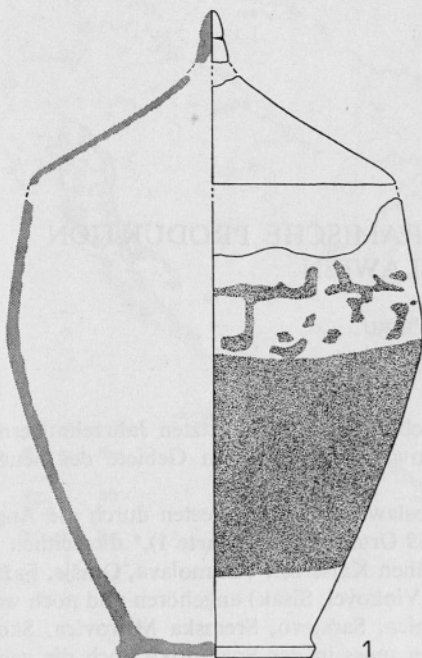

Tab. 17. Otok pri Podzemlju, vse 1/4

Tab. 18. Otok pri Podzemlju, vse 1/4

METLIKA - BORŠTEK

HRAST